

Feyyaz Kayacan öyküleri: Varlık ve yokluk arasında

Feyyaz Feyzi'yi anlatıyor

Kayacan'ın Bahçesine Açılan Kapı: Çocuktaki Bahçe

4

Feyyaz Kayacan öyküleri: Varlık ve yokluk arasında

9

Feyyaz Feyzi'yi anlatıyor

Alper Bakım

19

Kayacan'ın Bahçesine Açılan Kapı:

Çocuktaki Bahç

Sevengül Sönmez

22

Burak Göral: Film izlemek müfredata

girmeli

Soner Sert

28

İsmail Güzelsoy: Gezi bu ülke tarihinin en

onurlu halk hareketidir

Nida Dinçtürk

33

Etkinlik

34

Yeni Çıkanlar - Çok Okunanlar

Sayı: 54 | Nisan 2019

Yayın Sahibi

AND Gazetecilik ve Yayıncılık,

San. ve Tic. A.Ş. adına

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Kapak Tasarım

Cennet Sepetci

Katkıda Bulunanlar Emek Erez, Alper Bakım, Sevgül
Sönmez, Soner Sert, Nida Dinçtürk**Yönetim Yeri:**

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Emek Erez, Feyyaz Kayacan'ın "Şişedeki Adam: Hiçoğlu'nun Serüvenleri" adı altında bir araya getirilen öykülerini yazdı: "Bireyin varlık-yokluk sorununu öykülerinin temel meselesi olarak ortaya koyan yazar, çikışsızlığı, kaygıyı, yalnızlığı, hayatta kalma çabasının karşılıksız kaldığı anlarda bireyin içine düştüğü boşluğu, ironik ve yer yer şiirsel diyebileceğimiz bir dil ile anlatıyor..."

Kayacan'ın son düzyazı metni ve tek romanı Çocuktaki Bahçe ise Alper Bakım ve Sevgül Sönmez analiziyle Duvar Kitap'ta. Sevgül Sönmez: "Hayal gücünün ve gerçeğin sınırlarını zorlayan kitap Türkçenin en ilginç metinlerinden biri olarak yazarın diğer eserleriyle birlikte okunmaya da imkân sağlar..."

Soner Sert röportajı, Çocuklu Sinema kitabının yazarı Burak Göral'la.

Ve Nida Tünçtürk'ün kaleminden, İsmail Güzelsoy'un son romanı "Öksüz Ağaçların Çobanı"

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar.

Özgür Topuz

Feyyaz Kayacan öyküleri: Varlık ve yokluk arasında

Feyyaz Kayacan'ın "Şişedeki Adam: Hiçoğlu'nun Serüvenleri" adı altında bir araya getirilen öyküleri genellikle; gerçekliği kıran, kesinliklerden sakınan, okuru zihninin bulanık sularında dolaştıran ve akla karşı akıl dışılığı olumlayan bir anlatıyla sesleniyor okura. Bireyin varlık-yokluk sorununu öykülerinin temel meselesi olarak ortaya koyan yazar, çıkışsızlığı, kaygıyı, yalnızlığı, hayatta kalma çabasının karşılıksız kaldığı anlarda bireyin içine düştüğü boşluğu, ironik ve yer yer şiirsel diyebileceğimiz bir dil ile anlatıyor...

Emek Erez

1950 kuşağı öykücülerini içinde değerlendirilen ve edebiyatın “şen kirpisi” olarak anılan Feyyaz Kayacan’ın metinleri, Kırmızı Kedi Yayınları tarafından tekrar basılıyor. Bu kitaplardan, “Şişedeki Adam: Hiçoğlu’nun Serüvenleri”nde, yazarın öykülerinden bir seçki yer alıyor. Genel olarak varoluşçuluğun ve sürrealist imgelerin öne çıktığı bu öykülerde yazar; hiçlik, yabancılik, toplum içerisinde bireyin gösterdiği var olma çabası, boşluk, sıkıntı, bunalım, buhran gibi temalarla sesleniyor okura. Ayrıca, yazarın öykülerinde, dilde yaptığı oynamalar, şiirsel bir anlatı ve döneminin de özelliklerinden olan ironi dikkat çekiyor.

Kayacan’ın öyküleri için gerçekliğin aşındırıldığı, karakterlerin ve anlatının bir şekilde muğlak bir alana konumlandığı, düşün veya bilinçdışının devreye sokulduğu bir anlatma biçiminden söz edilebilir. Varlık soyut bir alanda kendini gösteriyor bu anlatılarda ki yaşananların rüya ya da hayal olabileceğini düşündüğünüz de oluyor okurken. Özellikle dil oyunları ile karakterin ruh halinin örtüstürülmeye çalışıldığı da söylenebilir fikrimce. Dilin çekildiği kekeme alan ile varlığın hayat karşısında duruşu, bir türlü olduramayışı, hiç hissetmesi, dünyaya karışamaması, bir yer edinmemesi kısacası bireyin yokluğu ifade edilmeye çalışılıyor belki de.

ADLANDIRILMA VE VAROLUŞ

Feyyaz Kayacan’ın kitapta dikkat çeken öykülerinden, “Hiçoğlu’nun Serüvenleri”nde, varoluşu, toplum içerisinde bir ada sahip olmak ile özdeşleştirdiğine tanık oluyoruz. Şöyle ifade ediyor Kayacan bu durumu: “Ad bir çeşit safradır. Kişioğluna kimin nesi olduğunu, hangi rafın malı olduğunu öğretir. Ad sahibi olmak, ev sahibi, mal sahibi, yetki sahibi, devede kulak sahibi olmak kadar kişiyi soylandıran bir şey. Adsız olmak adların dışında yaşamak, penceresiz bir odaya perde asmaya benzer, penceresiz bir odanın penceresinden atlamaya benzer.” Buradan anlıyoruz ki Kayacan, adlandırılmış olmayı öznenin toplum içerisinde bir oluş gerçekleştirmesi anlamında kullanıyor ve karakterinin yaşadığı sıkıntıları, onun yokluğunu, adlandırılmamış olmasına bağlıyor.

Adı olmayan Hiçoğlu, “Kimim?” sorusuna cevap bulamayan, nereye ait olduğunu bilmeyen, evsiz, unvansız, yetkisiz, kimsesiz bir hiç olarak karşımıza çıkıyor. Onun hiçliği, metin boyunca hissedilen sıkıntısı, isimsizliğinden dolayı dünyada varlığının karşılık bulmamasından

‘Adı olmayan Hiçoğlu, “Kimim?” sorusuna cevap bulamayan, nereye ait olduğunu bilmeyen, evsiz, unvansız, yetkisiz, kimsesiz bir hiç olarak karşımıza çıkıyor. Onun hiçliği, metin boyunca hissedilen sıkıntısı, isimsizliğinden dolayı dünyada varlığının karşılık bulmamasından kaynaklanıyor. Bu nedenle durmadan ad dileniyor Hiçoğlu, günlerini saatlerini buna harcıyor çünkü onun için adlandırılmış olmak aynı zamanda kabul görmek, yabancılikten kurtulmak, hayatın anlam kazanması, varlığını gerçekleştirmenin yolu, en basitinden postacıdan aldığı bir zarfın üzerinde adının yazması demek.’

kaynaklanıyor. Bu nedenle durmadan ad dileniyor Hiçoğlu, günlerini saatlerini buna harcıyor çünkü onun için adlandırılmış olmak aynı zamanda kabul görmek, yabancılıktan kurtulmak, hayatın anlam kazanması, varlığını gerçekleştirmenin yolu, en basitinden postacıdan aldığı bir zarfın üzerinde adının yazması demek. Bir ada sahip olmak, bir şey olmak ya da olamamakla eşdeğer kabul ediliyor, öyküde ona sahip olmak başkası tarafından görülmek anlamını da içeriyor. Çünkü ad, öznenin başkası tarafından çağrılmasını sağlıyor; böylece bir gözde varlık buluyorsun, anlam kazanıyorsun, kendini gerçekleştirmiş olmayı, sana yönelik seslenişle duymuş oluyorsun.

ZEMİNSİZ OLUŞ

Kayacan, ayrıca “Hiçoğlu’nun Serüvenleri”nde karakterin ayaklarını ‘yerden yukarıda’ olarak tasvir ediyor. Böylece yazar, kendini gerçekleştirememiş bireyin içinde bulunduğu durumu, gerçeküstünün alanını, daha belirgin hâle getirerek anlatmaya çabalıyor bana kalırsa. Hiçliğin kuyularında kaybolmuş, adlandırılmamış yersiz bir öznenin ayakları da yere basamaz demeye getiriyor bence çünkü o, hayat karşısında çaresizdir; dünyanın yükünü omuzlarında taşıırken, hayattan alamadıklarından dolayı ezilir, zemsiz hisseder.

Kayacan’ın şu cümleleri de sanırım bunu anlatıyor: “Hiçoğlu insanlığından kuşkulandır gibi oldu. Neye değmiyor yere ayaklarım? Dargın mı yoksa yeryüzü ayaklarıma? Kaldırımlar dargın mı kaldırımlardaki taşlar dargın mı kaldırımlardaki taşların arasındaki katranlar dargın mı katranların altındaki geçmişe en gömülü en unutulmuş karanlığa en girgin ve sokulgan kentler ve soluklar dargın mı ve solukların kıkırdakları ve kemikleri dargın mı?” Burada görüldüğü gibi ayakların yere değmemesi insan oluştan bile şüphe etmeye götürüyor karakteri, kendisine dargın olduğu bir dünyada hayatta var kalma çabası verirken, dünyada bir oluş gerçekleştirmek ile ayakları yere basmak özdeşleştiriliyor böylece. Kayacan bununla, kendisini hiç hissedenin zemsiz kalışını, boşlukta kayboluşunu imliyor bana kalırsa.

ŞİŞENİN SÖYLEDİĞİ

Feyyaz Kayacan’ın “Şişedeki Adam” öyküsünden de bahsetmeden geçemeyeceğim. Çünkü hem üslup hem de anlatı bakımından açıkçası ilk okuduğumda da epey heyecanlandığım bir öykü. Bu öyküde de yazarın, ‘toplumda varlık olma kaygısını’ öne çıkardığı söyleyebiliriz. Ki, Kayacan’ın anlatısında, genel olarak kitaptaki diğer öykülerine baktığımızda da görebileceği-

‘...ayakların yere değmemesi insan oluştan bile şüphe etmeye götürüyor karakteri, kendisine dargın olduğu bir dünyada hayatta var kalma çabası verirken, dünyada bir oluş gerçekleştirmek ile ayakları yere basmak özdeşleştiriliyor böylece. Kayacan bununla, kendisini hiç hissedenin zemsiz kalışını, boşlukta kayboluşunu imliyor bana kalırsa.’

miz gibi, bireyin varlık sorunları toplumla ilişkilenecek. Yani kişiyi belirleyen, kendisi yapan şey, bir anlamda 'toplumsal gözün sınırlarıyla' belirleniyor.

"Şişedeki Adam"da, 'şişe' epey önemli ve farklı yönlerden değerlendirebilecek bir imge bana kalırsa. Öncelikle şişe, bireyin kendisiyle ilişkili bir yer, belki içinde sıkışıp kaldığı benliği, toplumla arasında bulunan bir sınır olarak tahayyül edilebilir.

Şu cümleler bahsettiğimizi biraz daha anlaşılır kılacak: "Bütün bu dediklerimi ŞİŞEDEKİ ADAMIN GÜNLÜĞÜ diye okuyabilirsiniz. Kulağınıza ulaşacak olursa için için çöreklenen günlüğüm. Dışarıdan hiçbir şey sız-mıyordu içeriye. Ne bir gürültü ne bir koku. Dışarısını görmüyor değildim. Ama şişenin camında bir yabansılık vardı. Dışarısını bana çarpık çurpuk gösteriyordu."

Burada şişeyi, karakterin kendisini hapsediği benliğini temsil eden bir imge olarak düşündüğümüzde, topluma karışamayan, orada varlık gösteremeyen, yabancılaşmış, kendi içerisine sıkışıp kalmış bir kişinin ruh hâlini betimleme aracı, içte kapanılan yer olarak şişe gibi bir tanıma ulaşabiliriz sanırım. Dışarıyı izleyen, kendi kabuğunun dışına çıkamayan, hayatın çarpıklığını gören, içine dalmaya cesaret edemeyen varlığın kendisine inşa ettiği yer. Ayrıca, şişe imgesini dünya olarak da yorumlayabiliriz: Belki kişinin kapatıldığı, karşısında çaresiz kaldığı, bir varlık ortaya koyamadığı uzam. Ancak öyküde anlatıcının daha çok kendi bireyliğini ortaya koyması ilk bahsettiğimiz anlamı, yani kişinin kendi benliğiyle ilişkilenen, kabuk olarak şişeyi düşünmeye daha çok imkân veriyor fikrimce. Böylece Kayacan toplum içerisinde bireyin sıkışma duygusunu şişe imgesi ile görünür kılıyor, bu sıkışma bir süre sonra öznenin kendisini içine kapattığı bir kabuğa dönüşüyor. Toplum içine dalmaktansa veya araya koyduğu sınırı aşmaya çalışmaktansa, hiçliği kabul edip kendi şişesinde varlık olma tercihi belki de bu.

ŞEHİR İNSANLARI

Feyyaz Kayacan öykülerinde kent insanını ele alıyor, yalnızlığı, bunalımı, başarısızlığı, varlığını gerçekleştirilememeyi biraz da şehir yaşamının özünde bıraktığı etki ile anlaşılır kılmaya çalışıyor. Örneğin, "Suavi" adlı öyküsünde, yazamama sıkıntısı şöyle dile getiriliyor: "Londra'nın külrengi içinde kim ıblıklaşmaz ki, dedi kendine

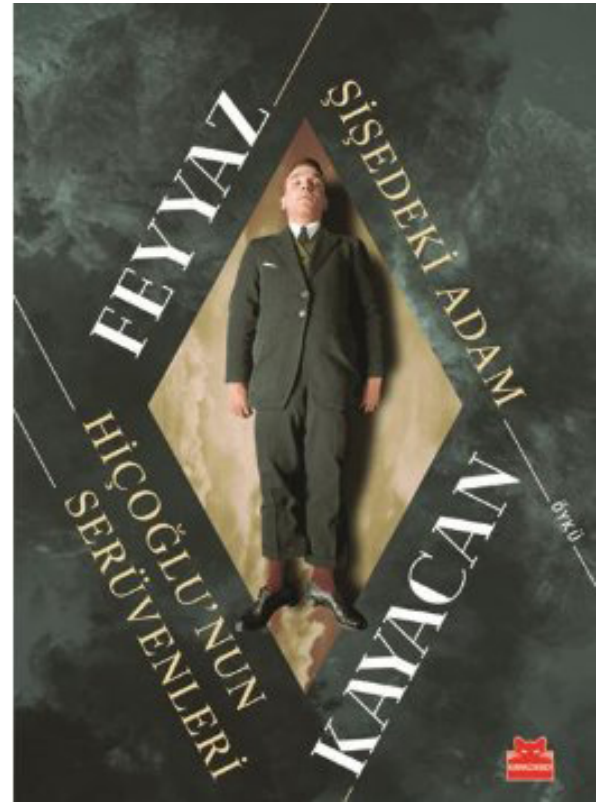
'Feyyaz Kayacan öykülerinde kent insanını ele alıyor, yalnızlığı, bunalımı, başarısızlığı, varlığını gerçekleştirilememeyi biraz da şehir yaşamının özünde bıraktığı etki ile anlaşılır kılmaya çalışıyor. Örneğin, "Suavi" adlı öyküsünde, yazamama sıkıntısı şöyle dile getiriliyor: "Londra'nın külrengi içinde kim ıblıklaşmaz ki, dedi kendine ve başkalarına. Bakın bir kez bu şehre. Nasıl yazar insan burada? Şu yapıları gördünüz mü? Yamalı evlerden, yaratılmış bir mimari. Londra'yı neye benzetiyorum ben biliyor musunuz? Kocaman bir çöp tenekesine. Binlerce ve binlerce, küçük küçük yapıların dükkânların mağazaların apartmanların rastgele atıldığı bir çöp tenekesine.'"

ve başkalarına. Bakın bir kez bu şehre. Nasıl yazar insan burada? Şu yapıları gördünüz mü? Yamalı evlerden, yaratılmış bir mimari. Londra'yı neye benzetiyorum ben biliyor musunuz? Kocaman bir çöp tenekesine. Binlerce ve binlerce, küçüklü büyüklü yapıların dükkânların mağazaların apartmanların rastgele atıldığı bir çöp tenekesine.”

Burada öykü kişisi yazamamayı Londra'ya bağlarken, yazarın çöp tenekesine benzettiği kent, eylemi gerçekleştirememenin nedeni olarak ortaya konuyor. Kayacan, söylediğimiz gibi, öykülerinde genel olarak kent insanını konu ediyor ve binalar arasında sıkışmış, kapladığı yer küçücük kalmış, yalnızlığı daha derinden hissedilen bireylikler ve onların çelişkili ruh hâlleri genel olarak yazarın öykü karakterleri için geçerli bir durum.

Feyyaz Kayacan'ın “Şişedeki Adam: Hiçoğlu'nun Serüvenleri” adı altında bir araya getirilen öyküleri genellikle; gerçekliği kıran, kesinliklerden sakınan, okuru zihnini bulanık sularında dolaştıran ve akla karşı akıl dışılığı olumlayan bir anlatıyla sesleniyor okura. Bireyin varlık-yokluk sorununu öykülerinin temel meselesi olarak ortaya koyan yazar, çıkışsızlığı, kaygıyı, yalnızlığı, hayatta kalma çabasının karşılıksız kaldığı anlarda bireyin içine düştüğü boşluğu, ironik ve yer yer şiirsel diyebileceğimiz bir dil ile anlatıyor. Dilin imkânlarını zorluyor Kayacan, başta da bahsettiğimiz gibi bana kalırsa karakterlerinin ruhsal durumunu daha iyi ifade edebilmek amacıyla dilde çeşitli oyunlara başvuruyor.

Kayacan'ın öyküleri toplum-birey çelişmesini ortaya koyarken, eleştirisini topluma, onun gözetimine, bireye yüklediği anlama ve değer verme biçimine yöneltiyor. Kendi kuşağı içerisinde farklı bir yere konumlanabilecek bir yazar o, ve okur ile tekrar buluşurken, umarım dönemde olduğundan daha fazla görünür kılınır.

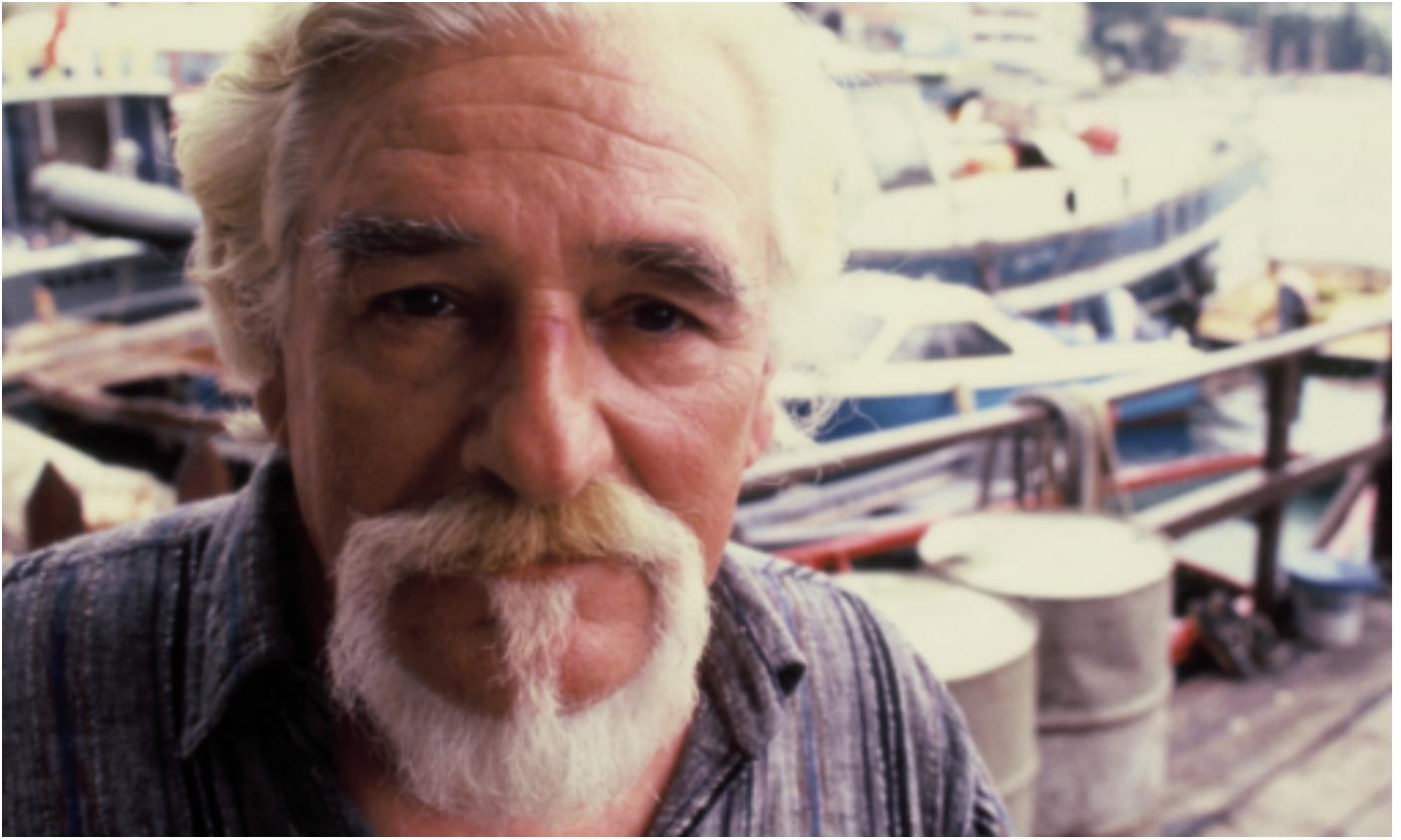

Hiçoğlu'nun Serüvenleri: Şişedeki Adam, Feyyaz Kayacan, syf. 132, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2019.

Feyyaz Feyzi'yi anlatıyor

Feyyaz Kayacan'ın son düzyazı metni ve tek romanı *Çocuktaki Bahçe* yayımlandı. Anlatım sürecinin dıştan içe doğru gerçekleştiği 'Çocuktaki Bahçe', Yeldeğirmeni mahallesinin köşesine sıkışmış bir paşa konağının penceresinden dünyayı izleyen bir çocuğu ve anılarının dehlizlerinde sıradışı bir gezintiyi anlatıyor. Kayacan oyun sona erdiğinde bile gülmeyi asla bırakmaz ve "Ölümden sonra da gülmek gerekir" der okurlarına...

Alper Bakım

Hepimizin içinde büyüdüğü bir bahçe vardır, çocukluğumuzu geçirdiğimiz, evimizin yakınında. Çocukluğumuz, hayatla ilişkimiz, dışarıya açılmamız burada başlar. Dışarıdaki insanlarla ilk etkileşime girdiğimiz yer burasıdır. Sınırları vardır. Tamamen kendi içine kapalı bir dünya değildir. Yetişkinlere de açıktır. Bahçe, evi çevrelemesiyle dış dünya ve iç dünya arasında bir konumda yer alır. Gerçek hakikat burada gizlidir çoğu çocuk için. Düşsel bir alandır, rüyalara aittir, mitlere, romanlara konu olmuştur. Türk edebiyatında bahçenin en alışılmadık görüntülerden bir tanesi de Feyyaz Kayacan'ın *Çocuktaki Bahçe* adlı romanında yer alır.

'Büyük' romanlar 'büyük' karakterlerin yaşam hikâyeleridir. Buldukları durumlar içerisinde yılların getirdiği birikimlerden oluşan tecrübelerini yaşarlar, onları sorgularlar.

Fakat sorguladıkları şey temelinde çocuklukları, çocukluğun getirdiği alışkanlıklar, çocuklukta tanınan insanlardır. Bunlar yaşamın üzerine kurulu olduğu şeylerdir. Bataille, Edebiyat ve Kötülük'te "edebiyatın en nihayetinde kavuşulan çocukluğun ta kendisi" olduğunu söyler. Feyyaz Kayacan'ın kitabı, bu çocukluğa dönüşür.

Bir de çocukluğu anlatma meselesi vardır. İşte gerçek soru burada başlar. Çocukluk masumiyet dönemidir, beyaz kanavastır; ifadeler, kelimeler henüz ortaya çıkmamıştır. Kelimelerse kirletir. Büyük romanlar büyüyünce yazılır; yaşam karışmıştır onlara, o temel görüşü kaybolmuştur.

İlk kez 1982 yılında yayımlanan Çocuktaki Bahçe Feyyaz Kayacan'ın geç dönemine ait kitaplardandır. Artık sonuna geline bir yaşamda, ölüme yaklaşıldığında, anlatma ihtiyacı sonucu yaşlı anlatıcı sözlü olarak aktardıklarını yazıya dökme kararı vermiştir. Zor bir edimdir çocukluğu anlatmak. Özellikle de bu, anlatan kişi için zorlu bir dönem ise.

ANLATMA GÖREVİ

Yaşlı anlatıcı çocukluğunu anlatır, Feyyaz Feyzidir, Feyzi de Feyyaz. Çocukluğunu anlatmak, salt geçmiş yaşamı anlatmak değil, bir görevdir Kayacan için. Bir zorunluluktur, yaşama tutunmak, onu aydınlatmak, karanlık yerlerini keşfetmek, bunu yaparken geçmişi yeniden yaşamak; aynı zamanda eşyaların taş ağırlığıyla oynamak, onları yumuşatmaktır. Bu da insanda bir korku yaratır. Geçmişe yeniden dönmek her zaman, herkes için kolay değildir, ağır bir sorumluluk gerektirir. "Bir köstebek gibi" anıların dehlizlerinde gezinmektir bu. Aynı zamanda ahlaki bir zorunluluktur. Romanın ilk bölümü Kayacan'ın manifestosu olarak okunabilir. Bu manifestoda şu temel soruya yanıt arar Kayacan: Neden 'bile/yazıyorum'?:

Yazmam imkânsızlık içeriyor, öleceğim, buna rağmen, ötekilere, o "sağduyu mühendislerine", aldırmadan yazıyorum, yaşadıklarımı kahvelerde anlatıyorum, neden bir daha yazmam gerekiyor, bunlar zaten yazılmış, "kopya çıkartır gibi durmadan yineleyerek" anlatsam da, beni dinleyen olmasa da anlatıyorum, kaç kere anlattım, bahçe bunlara rağmen içimden çıkmıyor, onu silemiyorum, olsun vazgeçmemeli, bir kez daha, son bir çabayla.

VÜCUT

Çocuktaki Bahçe'de, anlatım süreci dıştan içe doğru gerçekleşir. Vücuduyla özel bir ilişkisi vardır anlatıcının. Kitabın

'İlk kez 1982 yılında yayımlanan Çocuktaki Bahçe Feyyaz Kayacan'ın geç dönemine ait kitaplardandır. Artık sonuna geline bir yaşamda, ölüme yaklaşıldığında, anlatma ihtiyacı sonucu yaşlı anlatıcı sözlü olarak aktardıklarını yazıya dökme kararı vermiştir. Zor bir edimdir çocukluğu anlatmak. Özellikle de bu, anlatan kişi için zorlu bir dönem ise.'

'Kişi ancak ölüme yaklaştığında gömüleceği yeri, mezarlığını, toprağını düşünür. Toprağın aidiyeti olmasa da toprak kokar, kokunursa bir aidiyeti vardır. Feyzi, bu aidiyeti bahçede arar. Bahçe, anlatıcının kimlik arayışının gerçekleştiği -duyularıyla yeniden kurar benliğini- yarı kurgusal yarı gerçek bir uzamdır: "Eti, kemiği, soluğu, bakışı yürüyüşü/ düşüp kalkması doğal geçerli bir kişiliğin ortamını arıyorum." (s. 17) Kitaba adını veren başlık bu şekilde anlaşılabilir. Bahçe her şeyden önce bir iç mekândır.'

başında bu vücudun ölmek üzere olduğunu hatırlatalım. İnsan ölmek üzereyken her ne kadar vücudundan ayrılmak istese de bir yandan da onunla yeniden uzlaşmaya çalışır. Kayacan da vücuduna kulak verir: "Organlarıma tek tek kulak vermeyi görev edindim. Uyku basmadan önce içime dalıp sesleniyorum." (s. 11) Hislere dayalı bir vücuttur Kayacan'ın. Ölümün yarattığı kaygıya iki türlü yaklaşılabılır. Ya boyun eğip olacaklar kabullenilir ya da kuvvetli bir mizahla ölüme karşı koyulur, ki bu ölümün yadsındığı anlamına gelmez.

Kayacan'ın sesi vücudunu arar: Bu belki de sahip olduğu vücuttan farklı bir vücuttur, yeni bir zamansal ve mekânsal boyut kazanmıştır. Bu da vücudun aşımıyla, onun dönüşümüyle mümkün olur. Anlatıcı, ölüme doğru giden vücutuna yabancılaşmıştır, "teninin içinde bir uzaklık"tır o. (s. 19) İşte burada anlatma gerekliliği yeni bir anlam kazanır. Ölüm vücudun, fiziksel dekompozisyonun doğal bir sonucuysa, yazı buna engel olur. Yazı vücudu askıya alır, böylelikle ölümü de askıya almış olur. Kalem eline almak isteyen kişi vücudundan kurtulmak ister. Bu da kök hücreye, "doku öncesi bir hafifliğe erişerek" (s.14) doğumunun da ötesine giderek mümkün olur. Bu olgu Kayıp Zaman'ın İzinde'nin yazarının romanın başlangıcında bahsettiği metampsikoza anımsatır: Ancak vücudundan sıyrılabilen, ruhunu hayallerin hafifliğine kavuşturan kişi benliğini kurgusallaştırıp bir roman karakteri haline getirebilir. Ruh da anlatının sahip olduğu özgürlüğe kavuşunca duvarlara, bahçeye, çatılara, kısacası onun varlığını kısıtlayan şeylere aldırmandan gelecek ve geçmiş arasında gidip gelebilir. Bahçede yeniden doğar Feyzi. Yeni bir vücutla. Anlatı böyle başlar.

BAHÇE

Kişi ancak ölüme yaklaştığında gömüleceği yeri, mezarlığını, toprağını düşünür. Toprağın aidiyeti olmasa da toprak kokar, kokunursa bir aidiyeti vardır. Feyzi, bu aidiyeti bahçede arar. Bahçe, anlatıcının kimlik arayışının gerçekleştiği -duyularıyla yeniden kurar benliğini- yarı kurgusal yarı gerçek bir uzamdır: "Eti, kemiği, soluğu, bakışı yürüyüşü/ düşüp kalkması doğal geçerli bir kişiliğin ortamını arıyorum." (s. 17) Kitaba adını veren başlık bu şekilde anlaşılabilir. Bahçe her şeyden önce bir iç mekândır. Çocuk anılarını anlamak, onları yeniden yaşamak, aynı zamanda onlardan kurtulmak, "boğazına takılan faizciliği sona erdirmek için" (s.18) onları içinden çıkarmaya çalışır. Hem içeridedir hem dışarıdadır bahçe. Dışarıdaki bahçe seslerin geldiği, çocuğun kulağına ulaştığı, dolayısıyla çocuğu çağırın bir mekândır. Feyzi'nin annesi orada oyun oynamasına izin verir. Fakat duvarların ötesi yasak bölgedir. Çin Seddi'ne

benzetilen duvarlar hırlar, dişlerini gösterir. Çocuk duvarların içinde yer alan ve “kaplumbağa kabuğu gibi” koruma görevi gören bahçede kendini güvende hisseder. Kaplumbağa kabuğu benzetmesi bahçenin Türk mitlerindeki önemini de hatırlatır. İçerideki bahçeyse karanlıktır, kimleri barındırdığı belli değildir. Anlatmak, olayları açıklığa kavuşturma zorunluluğu, burada devreye girer. Bahçe, anlatıcının içinde yaşadığı tarihe tanıklık eder, aynı zamanda ona anlam verir.

AĞAÇ

Bahçedeki ağaç, köklerini geçmişe, dallarını geleceğe çevirmesiy-
le Çocuktaki Bahçe'nin en önemli karakterlerden bir tanesidir. Feyzi'nin dedesi zamanında dikildiğinden kökleri dedesinin geçmişine kadar uzanır, dallarıysa çocuğun ufuklarına. Yalnızlık içindeki çocuk düşlerini bu ağaca aktarır, ağaç da dallarıyla onu dinler. Çocuğun içinde bir sessizlik doğurur, doğan sessizlikten konuşma yaratır, zamana tanıklık eder. Ağaç, çocuğun kendisini yakın hissettiği yegâne karakterlerden bir tanesidir. Feyzi ağacın tepelerine çıkar. Özgürlüğü buradan tatmak, aynı zamanda kuş seslerini taklit ederek onunla konuşmak ister. Onların sesini taklit etmesi kuşların özgürlüğünü hissetmesi demektir. Sesi taşımak belki de yalnızca romancının tadabileceği bir özgürlüktür.

Daha başka birçok role sahiptir ağaç. Feyzi, zaman zaman onu bir casus olarak görür. Nihai tanıktır o. Bahçede yaşananları annesine anlatmasından korkar. Bir yandan da bahçenin bekçisidir. İçeride ve dışarıda yaşananların akışını sağlar. Ağaç, diğer karakterler kadar canlıdır. Belki de onlardan daha canlıdır. Örneğin bir fırtına patlak verdiğinde köşke sık sık gelip giden ve köşk sakinlerine mutluluk reçeteleri dağıtan Doktor Panayot ona bir şey olup olmadığını sorar ve endişeyle nabzını kontrol eder: “Nabzınız nerde, dedi, sorabilir miyim? Dalın ucunda mı? Hangi dalın? Olmaz. O benim için biraz fazla yüksek. Yetişemem. Bana yakın bir dalı indirmez mümkün değil mi?” (s. 52). Bahçe, anlatıda bir uzamdan çok başlı başına bir varlık olarak ortaya çıkar. Kendi kurallarını Kayacan'a dayatır, onun buyrukları geçerlidir Feyzi'nin çocukluğunda.

'Hümevra Fatma'yı Felaket Hanım olarak adlandıran Feyzi'nin babası -Eşfak Bey, annenin çocuğuna uyguladığı baskı dolayısıyla sonradan ondan boşanır- Rousseau'yu elinden düşürmemesine rağmen çocuğuna bu şekilde davranmasının başlı başına bir çelişki olduğunu söyler, ki bu konuda haklıdır çünkü anne Rousseau'nun tam tersi bir eğitim anlayışı izler. Çocuğun, öğreneceği şeyleri kendi başına öğrenmesini değil, birisi tarafından öğretilmesi gerektiğini, bunun da doğadan, köşkün dışındaki sokaklardan bağımsız bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğini savunur. '

KÖŞK

Feyzi'nin yaşadığı köşk, Rıfkı Paşa Köşkü, içinde çok sayıda odası olan devasa bir yapıdır ve Feyzi'nin dedesi Rıfkı Paşa zamanında inşa edilmiştir. Harem, selamlık ve balkonlarıyla köşkların bütün özelliklerine sahiptir: Köşkün romanda en çok öne çıkan özelliklerinden bir tanesi de geçmişin görkemli günlerini artık taşımamasıdır. Parıltısını geçmişte bıraktığından odalarına artık güneş vurmaz: "Yapı ilkinleri güzeldi de sonraları, içeridekilerin isli yaşamlarını duya duya canı çarpılmış, soluğu şişmiş, kaplama tahtaları gevşemişti." (s. 23) Köşkün içinde hükmeden korku aynı zamanda dışarı da yansır. Köşk gotik görünümüyle dışarıdaki insanların tüylerini ürpertir. Her şeyden önce de canlı bir yapıdır. Gözleri, elleri, güçlü sesiyle geçmişin varlığını sürdürür.

ANNE

İncil, başlangıçta Söz vardı, Goethe'nin Faust'u, başlangıçta eylem vardı, Kayacan'ın Feyzi'si başlangıçta anne vardı, der. Feyzi, annesi Hümevra Fatma'nın ismini kısaltıp onu HÜM FAT olarak adlandırır. İsim kısaltıldıkça annenin ağırlığı da artar. "İsmarlama sokak ne işime yarardı. Sokak DIŞARISI demek. Annem bırakır mıydı? HÜM FAT bırakır mıydı? Hümevra Fatma'yı kısaltıp HÜM FAT'a indirmiştik. Ama daha da ağır geliyordu böyle." Karakterin çocukluğunda her şeyin başlangıcıdır o. Çocuk için bir baskı kaynağıdır: Kurallar koyar, çocuğun dışarı çıkmasını istemez. Annenin baskısının şiddete dönüştüğü de olur. Feyzi annesinin sık sık onu dövdüğünden yakını çevresindekilere, insanlar -pencerenin önünden geçen horoz şekeri satıcısı örneğin- ona acır. Hümevra Fatma'yı Felaket Hanım olarak adlandıran Feyzi'nin babası -Eşfak Bey, annenin çocuğuna uyguladığı baskı dolayısıyla sonradan ondan boşanır- Rousseau'yu elinden düşürmemesine rağmen çocuğuna bu şekilde davranmasının başlı başına bir çelişki olduğunu söyler, ki bu konuda haklıdır çünkü anne Rousseau'nun tam tersi bir eğitim anlayışı izler. Çocuğun, öğreneceği şeyleri kendi başına öğrenmesini değil, birisi tarafından öğretilmesi gerektiğini, bunun da doğadan, köşkün dışındaki sokaklardan bağımsız bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğini savunur. HÜM FAT, Feyzi'nin ne olacağına çoktan karar vermiş, geleceğini şekillendirmiştir, dedesi gibi diplomat olacaktır o.

Feyzi için bütün iktidar -dışarıdaki devlet iktidarı da dahil olmak üzere- annede vücut bulmuştur. Çocuğun masum bilinci, bu iç ve dış iktidarı birbirine karıştırır. İktidar, içeri girişi ve dışarı çıkışı sağlayan ikili bir geçiş simgesi olan

evin kapısında somutlaşır. O sıralar hükümetin devrilmesi konuşulmaktadır ve bu söylenler Feyzi'nin de kulağına gelir. Çocuk bu devrimin gerçekleşmesini ister çünkü devrim gerçekleşince kapının da yıkılacağını sanır. Dışarının kurallarıyla içerinin kurallarının aynı olduğunu düşündüğünden darbe olduğunda kapının yok olmasıyla beraber annesinin evdeki iktidarın da sona ereceğini, böylelikle uçurtma uçurabileceğini, bisiklete binebileceğini hayal eder.

KÖŞK SAKINLERİ

Annenin derebeyi otoritesiyle yönettiği köşk, sabit bir nüfusa sahip değildir. Gelenler olur, gidenler olur, bu insanların varlıkları her ne kadar kalıcı olmasa da sesleri kalıcıdır. Anlattıkları hikâyeler ve yaşananlar bu seslerle somutlaşır- onları var eden sesleridir. Hikâyeler uykularında gezinen karakterlerin geçmişlerine seslenir ve onları uyandırır. Her bir anlatı, anlatıcının, geçmişteki karakterleri kendi dünyasına çekme çabası gibidir. Bu karakterler, konağın ahşap zemininde çok fazla ses çıkarmadan, kimseyi uyandırmadan anlattıkları hikâyelerle geçmişini aydınlatırlar. Köştekte anne dışında hizmetçi Ayşe, Kelâm Bey, hayali karakter Löklök-Baba yaşar. Aynı zamanda köşke misafir olarak gelenler de olur.

DIŞ DÜNYA

Çocuktaki Bahçe her ne kadar köşkün iç dünyasında yaşananlara yer verse de dış dünyayı da göz ardı etmez. Feyzi, dışarıdaki insanlarla sürekli bir diyalog içindedir, onlarla konuşur fakat onların dünyasına ait değildir. Tanıdığı insanları içeridekiler ve dışarıdakiler diye ikiye ayırır. Bu ayırım mekânsal olduğu kadar sınıfsaldır. Onun gibi evin içinde kapalı kalmayan insanların özgürlüğünü kıskanır. Rıfki Paşa Köşkü'nün aksine dış dünya çok daha heterojendir. Feyzi'nin merakla incelediği bu dünya Talimhane Meydanı'nda somutlaşır. Burası özgürlük alanıdır. Bakkalı, manavı, kasabıyla toplumsal bir panorama sunar okura. Ermenilerin, Yahudilerin, "Agopların, Nikoların, Kirkorların, Kostaların, Yanilerin, Bedrosların, Ohanneslerin, Stelyosların, Manosların, Garabetlerin, Kevorkların" (s. 62) bir arada yaşadığı bir yerdir. Bunca azınlığın hep beraber meydana yer alması Feyzi'nin ev sevdiği karakterlerden bir tanesi olan Bisikletçi Fahri Bey'i rahatsız eder ve tabii ki bu rahatsızlık anlatıcı tarafından mizah yoluyla ele alınır. Fahri Bey öfkesini dışa dökmese de içinden sövüp sayar. Mahallede zaman zaman Ermeniler ve Yahudiler arasında gerçekleşen ve Feyzi'nin yer almadığı futbol maçları olur. Feyzi, maç yapan çocuklara, onların sahip olduğu özgürlüğe, yaşamın zevkini sonuna kadar çıkarabilmelerine gıpta eder: "Çakal eriğinin tuzla yenildiğini, oturma odasındaki pencerenin altından geçen SOKAK ÇOCUKLA-

'Kayacan'ın karakterleri açılıp kapatılan kapılar gibidir. Bazen sesleri duyulur, bazen duyulmaz. Cümledirler, aynı zamanda romandırlar. Tek bir hareketleri çok şey anlatır. Dikkatle baktığımızda bu anlatım biçiminin meddah hikayelerinden geldiğini görürüz. Oral Ünver'in "Meddah hikâyelerinde kişiler yalın keskin çizgileriyle soyutlanmış tiplerdir. Sıkı dokunmuş, neden-sonuç bağıyla bağlı bütünsel bir olay dizisi yoktur. Tersine, parçalı bir yapıya sahiptir," açıklaması Kayacan'ın karakterlerini ve onları sunma şeklini anlamamıza yardımcı olur. Kayacan karakterlerini karikatürleştirir, bu da onların zenginliğinden hiçbir şey eksiltmez.'

RINDAN duymuştum. Onlar, sokağın olduğu kadar eriğin de tadını çıkarmasını biliyorlardı." (s.88) Annesi izin vermese de dış dünyaya adım attığı zamanlar da olur Feyzi'nin. Örneğin babası Eşfak Bey ve onun arkadaşlarıyla gerçekleşen av maceraları çocukluğunun en unutulmaz anlarındandır. Bu maceraları kendine özgü bir tarzda anlatır Feyzi. Karakterlerin başından geçenler bir tiyatro sahnesi, kitaptaki bölümler de oyunun perdeleridir bir nevi. Teatral anlatı düşüncesi, kitabın başında verilen oyuncu listesiyle belirginlik kazanır: "Talimhane Meydanı: askerler, bayramlık çocuklara bırakılmıştı./ Fahri Bey: Bisikletlere bindirirdi Talimhane Meydanı'nı./Neşet Ağbeyim: elyazması şiirlerden denize atlardı. /Ahır: Attan arabadan yoksun tek tekerlekli" (s. 20) Listede hem mekânların hem de kişilerin yer alması ilginçtir. Kişiler, mekânlar, eşyalar anlatıda aynı role sahiptirler. Hepsinin söyleyecek bir sözü vardır.

MEDDAHLIK GELENEĞİ

Kitabın başına yeniden döndüğümüzde, anlatıcının kitabı yazmadan önce "meyhanelerde barlarda kulüplerde, kahvelerde, önüne gelene sarılıp tenkiye yapılmış bir meddah gibi harıl harıl çocukluğunu anlattığını" (s. 8) görürüz. Feyzi'nin çocukluğunun içine girdiğimizde de sözel anlatı dilinin sürdüğünü fark ederiz. Kayacan'ın dilinin gücü üslubunu ve mizah anlayışını yerli ve yabancı anlatım teknikleriyle iç içe geçirmesinden gelir. Kayacan'ın başvurduğu en önemli kaynaklardan biri de meddahlık geleneğidir, ki dipnotların bir tanesinde görüldüğü üzere yazar bu geleneğe aşinadır: "P.N Boratav'ın Zaman Zaman İçindeki adındaki derlemesinden olduğu gibi aktardığım bu tekerlemeye çok benzeyen, ama belleğimde anlatım kesinliğini yitirmiş bir masal dinlemiştim çocukluğumda." (s. 191) Çocuktaki bahçe'yi nasıl tarif etmek gerekir? Kısa hikâyelerden oluşan bir derleme, bir roman... Peki Kayacan'ın anlatımı? Karakterlerin betimlemeleri klasik roman betimlemelerine uyar mı vb. sorular geçer aklımızdan kitabı okurken. Kayacan'ın karakterleri açılıp kapatılan kapılar gibidir. Bazen sesleri duyulur, bazen duyulmaz. Cümledirler, aynı zamanda romandırlar. Tek bir hareketleri çok şey anlatır. Dikkatle baktığımızda bu anlatım biçiminin meddah hikayelerinden geldiğini görürüz. Oral Ünver'in "Meddah hikâyelerinde kişiler yalın keskin çizgileriyle soyutlanmış tiplerdir. Sıkı dokunmuş, neden-sonuç bağıyla bağlı bütünsel bir olay dizisi yoktur. Tersine, parçalı bir yapıya sahiptir,"1 açıklaması Kayacan'ın karakterlerini ve onları sunma şeklini anlamamıza yardımcı olur. Kayacan karakterlerini karikatürleştirir, bu da onların zenginliğinden hiçbir şey eksiltmez. Okur Hampik Usta'yla, Kelâm Bey vb. karakterlerle tanıştığında onların yaşam parçacıklarıyla karşılaşır; bunların

'Feyzi'nin hayal gücüne başvurduğu zamanlar –hayal gücü o kadar güçlüdür ki- aslında hiç yaşamadığı ya da doluca yaşadığı zamanlardır. Dışarı yeteri kadar çıkamamasının yarattığı boşluğu ancak gerçek dünyadan tek kaçış yolu olan bu hayal gücü telafi edebilir. Annesi yüzünden oynayamadığı oyunları iç dünyasında oynar. Her şey bir oyundur onun için. Oyuncağı olmayan çocuk çevresindeki insanları ve onların yaşamlarını birer oyuncak haline getirir: O bir Homo Ludens'tir. Yalnızlığı yüzünden ve kendini oyalaması için hayali karakterler yaratır.'

nereden geldiğini bilinmez, bir şekilde Feyzi'nin anlatısına dahil olmuşlardır. Abes Bey salt şiir yazmakla kalmaz, Abes Bey “meydana yaklaşırken yürüyüşünü değiştirir, göğsünü kabartır ve şiirlerinin önünde bir mehter takımı gibi adım atmaya başlar.” (s. 67)

Yalnızca karakterler değil, olaylar da başlı başına bir komedi unsurudur Feyzi'nin dünyasında. Rakı sofrası için kesilecek olan hindi sahnesi, ava çıkış, Kelâm Bey'in bal toplaması, hepsi güldürü unsurları içeren olaylardır. Anlatıcı zaman zaman kendi anlatısına yabancılaşır ve birbiriyle alakası olmayan olayları iç içe geçirir. “Meddahın, anlattığı hikâyeye yabancılaşarak araya bir fıkra, kısa bir hikâyeye, çeşitli açıklamalar ya da bir yemek tarifi sokuşturması o meddahın ustalığı oranında başarılı ya da yavan olabilir. Aslında bunlar (örneğin yemek tarifi) hikâyenin gelişimi açısından hiçbir önem taşımaz, hatta fazlalıktır. Ama meddah hem hikâyeyi uzatıp renklendirmek, hem de bildiği bir yemeğin yapılışını öğretmek için bu işe girer.”¹ Önemli ve önemsiz olayların iç içe geçtiği girift yapı kitabın bütününde görülür. “Babası Eşfak Bey'in Semaveri”, “Babamın Ekmekleri Parılıyor”, “Hampik Usta'nın Kedisine Hortlakyan Adının Verilmesinin Nedenleri” gibi başlıklar bize 'büyük' yaşamların bütünlükten çok ayrıntılardan, önemsiz olaylardan geldiğini gösterir. Olayların bir bütünlüğe sahip olmaması aynı zamanda anlatıcının boşlukları hayal gücüyle doldurmasına olanak verir.

HAYAL GÜCÜ

Feyzi'nin hayal gücüne başvurduğu zamanlar –hayal gücü o kadar güçlüdür ki- aslında hiç yaşamadığı ya da doluca yaşadığı zamanlardır. Dışarı yeteri kadar çıkamamasının yarattığı boşluğu ancak gerçek dünyadan tek kaçış yolu olan bu hayal gücü telafi edebilir. Annesi yüzünden oynayamadığı oyunları iç dünyasında oynar. Her şey bir oyundur onun için. Oyuncağı olmayan çocuk çevresindeki insanları ve onların yaşamlarını birer oyuncak haline getirir: O bir Homo Ludens'tir. Yalnızlığı yüzünden ve kendini oyalaması için hayali karakterler yaratır. Löklök-baba, Feyzi'nin yalnızlığından doğan ve romanın en önemli karakterlerinden bir tanesidir. “Tavanarasının- göklerden, derinliklerden, sulardan, ırmaklardan, ışık ve gölgelerden ve tohumlardan önce var olan tavanarasının-hakan-umacıydı. Tavanarasında yatan, uzayan şeyler-öncesi ŞEY (s.64) olarak nitelendirilen Löklök-baba'nın varlığına o kadar inanır ki, hatta buna inanmaya o kadar ihtiyacı vardır ki onun için tavanarasına yemekler taşır. Onun varlığına kendi inanmakla kalmaz, diğerler insanları da buna inandırır. Herkes, her şey, Feyzi'nin hayal evreninin bir parçasıdır aslında.

Olaylar bu şekilde gelişir. Kitaptaki en grotesk sahnelerden biri de Feyzi'nin çok sevdiği amcası Müşfik Bey'in Löklök-baba'yla savaşıma gittiği sahnedir. Elinde kılıcı, üzerinde bornozuyla savaşa çıkan Müşfik Paşa aslında Don Kişot'tan başkası değildir. Büyük romanlar yeniden yaşanır Rıfkı Paşa Köşkü'nde ve aslında bu romanların anlatıcının doğduğu evde geçmesi de bir hayal evreninin temel kazanmasına yardımcı olur. Bachelard, Mekânın Poetikasi'nda "Doğduğumuz ev, bizi barındıran, çatı olmaktan çok, düşleri barındıran bir çatıdır,"¹ der. Feyzi'nin imgelemi son derece alışılmadık imgelerden oluşur. İmgeler de dilin ürünüdür.

ANADİL

Kayacan'ın Çocuktaki Bahçe'de kural tanımayan bir dil kullandığı söylenebilir, ki yazarın önceki kitaplarına göz atan okur bu dil kullanımına şaşırmayacaktır. Şairliğinden gelen bu üslup cambazlığı onun dili parçalamasını sağlar. Kitabın yazılış tarihi göz önüne alındığında Kayacan'ın çocukluğuna, anadiline ve ülkesine özlem içinde olduğu söylenebilir, bu da yazarın erken dönem uğraşlarıyla tezatlık gösterir. Baba tarafından Rimbaud'yla kan bağı olduğu söylenebilir. Oldukça genç yaşta Fransızca ve İngilizce yazdığı usta işi şiirler, sonrasında da Yusuf takma ismiyle Rimbaud'nun cehennemlerinde dolaşması onu apayrı bir yere yerleştirir. Dili bu kadar ustaca kullanan bir kişinin neden Fransızca yazdığı sorusu aklına gelir insanın ister istemez. Saint-Joseph'te alınan eğitimin getirisi mi? Gösterişli bir dilde yazmanın, üstüne üstlük yazdıklarını o dilde yayımlamanın verdiği cesaret mi? Feyyaz Kayacan her ne kadar, İngilizce'de de, Fransızca'da da uzman olduğunu gösterse de yazdıklarına baktığımızda Türkçe hasretinin hiçbir zaman dinmediğini görürüz. Türkçe'ye hasreti var olagelen dile hasret değildir. Burada annesiyle olan zor ilişkisinin ana dile yansıdığını söylemek eleştirmenden beklenen savlardandır. Anadilin her daim ötesine geçmek ister Kayacan. Bu da onu dili deneysel bir mekân haline getirmesine neden olur ve dili yeniden kurduğu gibi sayfayı da yeniden kurar. Hayal gücünün sayfanın boşluklarında gezinmesine izin verir. Geçmiş anlatmak gerçek bir sorunsaldır onun için. Ses geçmişten geleceğe nasıl taşınır? Geçmişten günümüze gelen tek bir ses değildir. Çok ağızlı bir yüzdür konak. Herkes aynı anda konuşur, olaylar, karakterler, anlatılar iç içe geçer.

ANILARA GERİ DÖNMEK, ÖLMEDEN ÖNCE BİR KEZ DAHA

Geçmişe dönme ve anıları yeniden yaşama isteği bir paradoks teşkil eder. Geçmişine dönen kişi, aynı kişi değildir

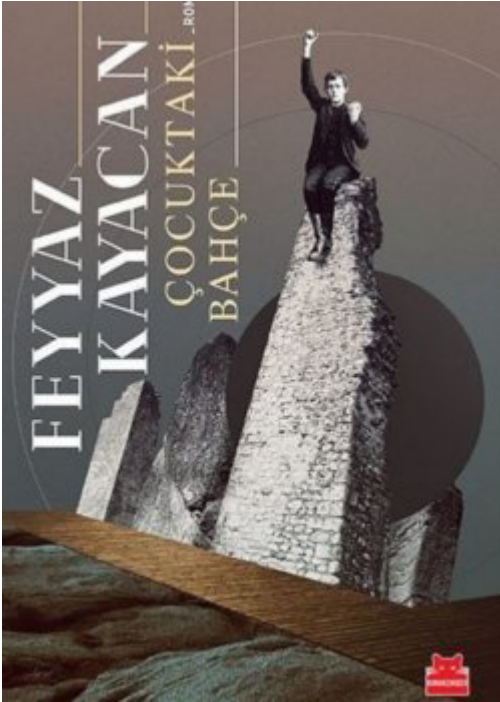
'Feyyaz Kayacan her ne kadar, İngilizce'de de, Fransızca'da da uzman olduğunu gösterse de yazdıklarına baktığımızda Türkçe hasretinin hiçbir zaman dinmediğini görürüz. Türkçe'ye hasreti var olagelen dile hasret değildir. Burada annesiyle olan zor ilişkisinin ana dile yansıdığını söylemek eleştirmenden beklenen savlardandır. Anadilin her daim ötesine geçmek ister Kayacan. Bu da onu dili deneysel bir mekân haline getirmesine neden olur ve dili yeniden kurduğu gibi sayfayı da yeniden kurar. Hayal gücünün sayfanın boşluklarında gezinmesine izin verir.'

artık: Feyyaz Kayacan'ın anıları değil Feyyaz'ın anılarıdır bunlar. Feyyaz, benliğinin katettiği romanda yer alan karakterlerden yalnızca bir tanesidir; O'dur. Dolayısıyla özel isim tek değil çok sayıda yaşamı barındırır kalbinde. Burada aynı zamanda bir evrensellik söz konusudur. Çocukluktaki bahçe değil, çocukluğumdaki bahçe değil, çocuktaki bahçe. Çocuk Feyyaz'ın çocukluğudur, bütün çocukların çocukluğudur, o bahçedir, Kayacan'ın tükettiği mekân ve zaman aslında hepimizin bahçesidir. Tekillik çoğulluk içerir.

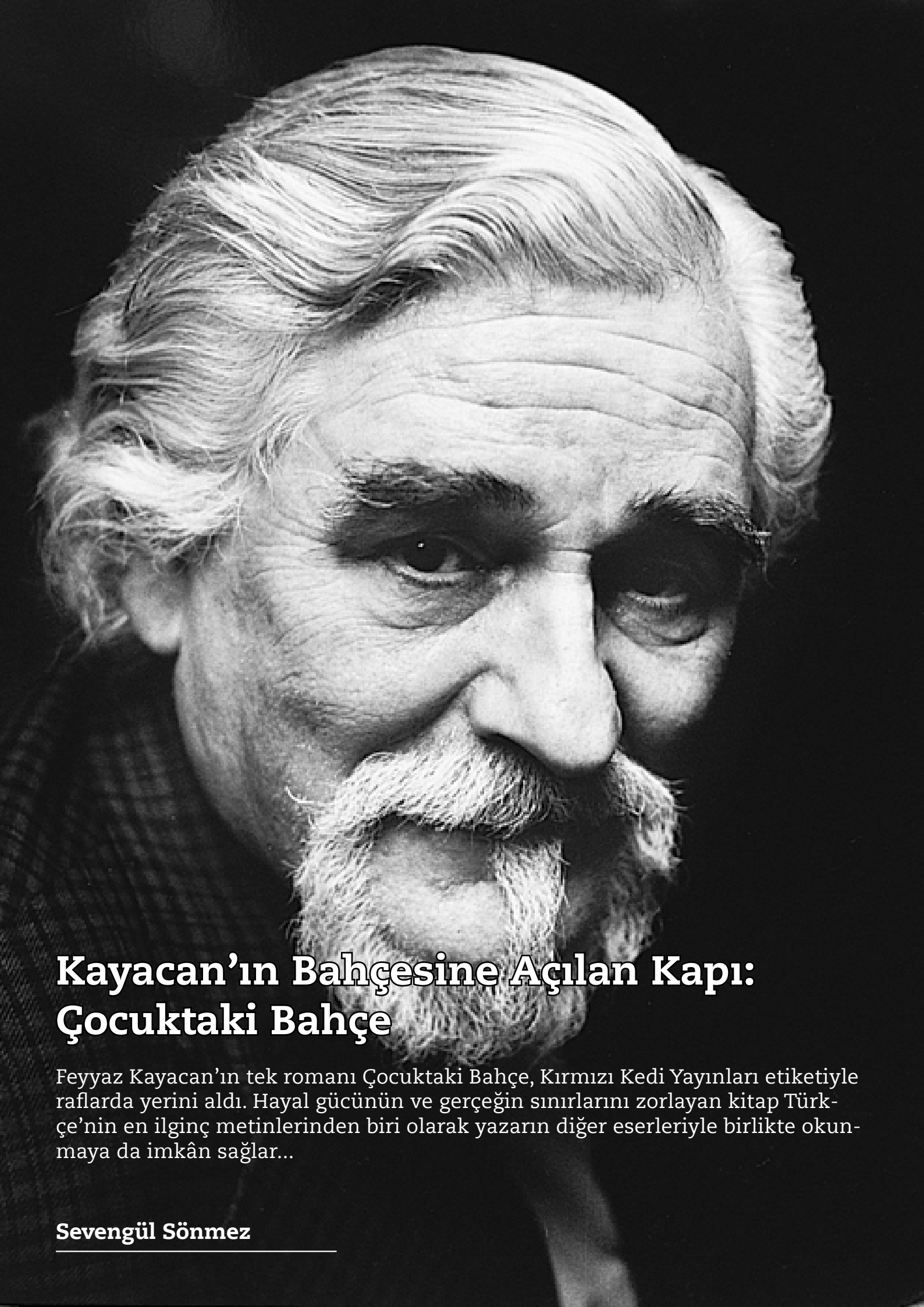
Özel ismin bir diğer 'özelliği' de ölümsüz olmasıdır. Kişi yaşarken ve öldüğünde aynı ismi taşır. Kurgu, yaşamdan çok daha özgürdür bu konuda. İsteddiği zaman durabilir. İsteddiği zaman anlatı dokusunu yeniden örmeye başlayabilir. İmgeler de durur, fotoğraflar gibi. Arzuyla doğan imge, arzuyla –bu sefer ölüm arzusuyla– söner. Böylelikle anlatı kesintiye uğrar. Bahçenin sınırları 72. bölümde çizilir, oyunun perdesi 72. bölümde kapanır. Kayacan, bildiği kitaptan şaşmaz. Ölüm onun için bir alay konusudur, belki de en büyük alay konusudur: “İnsan ölürken bütün yaşamı gözünün önünden geçer derler. Bok geçer.” (s. 209) Kitabın sonuna gelmek anlatıcı için aynı zamanda ölüme hazırlanmaktır. Anlatma arzusu asla sona ermez hâlbuki. Anlatıcı, en sonunda ağzını bağlayacaklarından korkar, ki bu da bir işe yaramaz, anlatı ve bahçe ağızdan çıkmıştır artık. Görev tamamlanmıştır, bahçenin isteğini yerine getirmiştir.

SONSÖZE GİDERKEN...

Vücut sesini bulmuştur sonunda, yoksa ses mi vücudunu bulmuştur demeli? Ses, aradığı vücudu bulduysa, oyuncu oyununu iyi oynamıştır. Oyuncunun asıl temsil ettiği şey sestir çünkü. Bir de perdenin arkası vardır. Sahne arkasında ölüm bekler çoğu kez. Oyun sona erdiğinde bile Kayacan gülmeyi asla yarıda bırakmaz. Ölümden sonra da gülmek gerekir, der bize. Anlattıklarını artık kendi ağzından anlatmaz belki de evet. Ölümünden önce zaman ayırıp bunları yazmıştır, yazmak bir gerekliliktir, bir zorunluluk, bahçenin buyruğudur, içinden atması gereken yükür. Yazı ortaya çıktıktan sonra bunların bir önemi yoktur belki de. Tek bir cümle belki saf yürekli okurun söyleyebileceği: İyi ki yazmıştır.

Çocuktaki Bahçe, Feyyaz Kayacan,
216 syf, Kırmızı Kedi Yayınları, 2019

Kayacan'ın Bahçesine Açılan Kapı: Çocuktaki Bahçe

Feyyaz Kayacan'ın tek romanı *Çocuktaki Bahçe*, Kırmızı Kedi Yayınları etiketiyle raflarda yerini aldı. Hayal gücünün ve gerçeğin sınırlarını zorlayan kitap Türkçe'nin en ilginç metinlerinden biri olarak yazarın diğer eserleriyle birlikte okunmaya da imkân sağlar...

Sevengül Sönmez

Türkçe edebiyatın en ilginç ve ilginç olduğu ölçüde az tanınan yazarı Feyyaz Kayacan (1919-1993) henüz lise öğrencisiyken başladığı edebiyat uğraşısını şiir, öykü ve roman türünde Türkçe, Fransızca ve İngilizce eserler vererek uzun yıllar sürdürmüştür. Kendisiyle yapılan bir söyleşide Türkiye'den coğrafi olarak uzakta olmanın özgün bir ses kazanmasına katkıda bulunduğunu söyleyen Kayacan, bu çok dillige ek olarak eserlerinde Türkçeyi kalıplaşmış yapısının dışında bir dizgeyle kullanmış; bütün bunlar Türkiye edebiyat ortamının dışında kalmasına yol açmıştır.

'TÜRKÇE ÖYKÜNÜN SINIRLARINI GENİŞLETMİŞTİR'

Sait Faik'ten sonraki öykücülüğün en önemli isimlerinden olan Kayacan, öykülerinde biçime ve kurguya gösterdiği aşırı titizliğin yanı sıra, gerçeküstücü tavrı ve örtük ironisiyle Türkçe öykünün sınırlarını genişletmiştir. Kayacan'ın öyküleri Şişedeki Adam (1957), Sığınak Hikâyeleri (1962), Cehennemde Bir Yusuf (1964), Gibiciler (1967), Hiçoğlunun Serüvenleri (1969) ve Bir Deli Değilin Defterleri (1987) başlıklarıyla okurla buluşmuştur. Bu çok dilli külliyyatın tek romanı ise Türkçe kaleme aldığı Çocuktaki Bahçedir.

'SÜRREALİST BİR ANLATIM'

Paris'te Bréton'la tanışan, Londra'da yaşarken İngiliz sürrealistleriyle yakın ilişkileri kuran ve Londra Sürrealistleri topluluğunun üyesi olan Feyyaz Kayacan Sığınak Hikâyeleri'nde sürrealist öğeleri ve etkileri daha önce benzeri görülmemiş bir Türkçe'yle kaleme alır; öykülerdeki gerçeküstü atmosfer, dilin kalıplarının kırılması / bozulmasıyla giderek güçlenir. Öykülerinde başlayan bu sürrealist anlatım bir tavır ve ruh hali olarak romanında kendini gösterir. Çocuktaki Bahçe, olayların olağanüstü ve masalsi öğeler ve olaylarla birleştirilerek anlatıldığı, bir özgürleşme serüvenidir. Romanın ana karakteri Feyzi "sürrealist ruh hali" ve "sürreel olaylar" arasında gerçekle gerçek dışının sınırları arasında dolaşan bir çocuk adamdır. Roman, ayrıca "sürrealist ruh hali"nin çeşitli motiflerini de barındırır. Bu motiflerden en önemlisi "bahçe"dir.

Mevsimlerin değişimine, dirime ve ölüme tanıklık eden bahçe, yer üstü ve yer altının bulunduğu bir mekân olarak sürrealist şair ve ressamların eserlerinde önemli bir yer edinmiş; büyümenin ve döllemenin ve ölümün simge-

'Paris'te Bréton'la tanışan, Londra'da yaşarken İngiliz sürrealistleriyle yakın ilişkileri kuran ve Londra Sürrealistleri topluluğunun üyesi olan Feyyaz Kayacan Sığınak Hikâyeleri'nde sürrealist öğeleri ve etkileri daha önce benzeri görülmemiş bir Türkçe'yle kaleme alır; öykülerdeki gerçeküstü atmosfer, dilin kalıplarının kırılması / bozulmasıyla giderek güçlenir. Öykülerinde başlayan bu sürrealist anlatım bir tavır ve ruh hali olarak romanında kendini gösterir.'

si olmuştur. Romanın ana izleğini oluşturan büyüme / gizlenme / korunma ve nostalji bahçede vücut bulmuş ve kendini kötümser ve yaşlı bir “köstebek” olarak tanımlayan ve iğne deliğinden sızacak incecik bir ışığa bile muhtaç olduğunu söyleyen anlatıcının çocukluğun büyüğü / tutsak / korkulu mekânına dönüşmüştür.

Büyümeyle ölüme yaklaşmanın iç içe geçtiği romanda; bahçe kök salınan ve tutsak olunan yere dönüşür zamanla. Kaplumbağa kabuğu gibidir, serttir; yük olur, atılmaz.

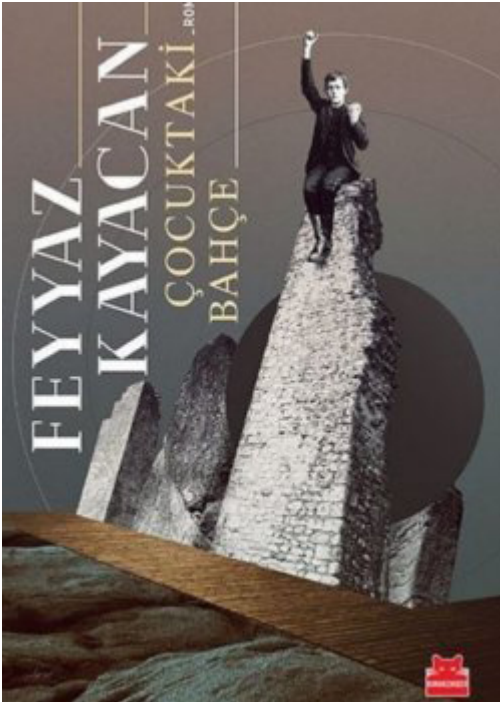
‘BAŞKA ANLATILARLA DALLANIP BUDAKLANIR’

Feyzi’nin fantezileri, anlamın ve gerçekliğin sürekli olarak çarpıtıldığı bir dünya kurar, romanın sayfalarında kaybolurken gerçeğin sınırlarından da çıkar okur. Anlatı başka anlatılarla harmanlanır. Birçok şiirle, romana, öyküye, masala, halk hikâyesine göndermelerle dallanıp budaklanır bahçedeki ağaç gibi.

Uzayıp kısalan bölümlerle, birbirinin tekrarı olmayan anlatım olanaklarıyla okuyucuyu diri tutan Kayacan bir canlılık estetiği ve merak yaratır. Çocuktaki Bahçe, hayal gücünün ve gerçeğin sınırlarını zorlar. Romana eşlik eden “surrealist ruh hali” geçmiş ve geleceği kapalı bir mekân olarak sunulan bahçede açığa çıkarır, görünür kılar. Anlatıya eşlik eden birbirinden ilginç karakterler, bedensel özelliklerinin verdiği adlarla daha da ilginçleşir. Rum’sak, Doktor Panayot, Feyzi, annesi Hümeysra Fatma Hanım romanı daha da girift hale getirirken her biri temsil ettiği özelliklerle gerçeği fanteziye dönüştürür.

‘YAŞLILIKTAN ÇOCUKLUĞA GEÇİŞ’

Yaşlılıktan çocukluğa geçişin “çocuk adam / adam çocuk” oluşun romanı olan Çocuktaki Bahçe, Türkçe’nin en ilginç metinlerinden biri olarak yazarın diğer eserleriyle birlikte okunmaya da imkân sağlar. Öykülerinde karşımıza çıkan karakterlerin devamı ya da gelişmiş hali olarak da görülebilecek karakterleriyle bu roman, Feyyaz Kayacan’ın edebiyatında da ayrıcalıklı bir yerde durmaktadır.

Çocuktaki Bahçe, Feyyaz Kayacan, 216 syf., Kırmızı Kedi Yayınları, 2019.

Burak Göral: Film izlemek müfredata girmeli

Burak Göral'ın yazdığı Çocuklu Sinema kitabı Doğan Kitap etiketiyle raflarda yerini aldı. Ebeveynlere 3-12 yaş arasındaki çocuklarla birlikte izleyebilecek filmler konusunda rehberlik etmek üzere yazılan kitap, çocukların duygusal zekâlarını ve bilişsel yeteneklerini geliştirmenin de kapılarını açmayı amaçlıyor. Yazar Göral ile çocuk - ebeveyn konuşmasını ve kitabını konuştuk.

Eleştirmen, yazar ve senarist Burak Göral'ın Doğan Kitap etiketiyle yayımlanan son kitabı Çocukla Sinema raflarda yerini aldı. Göral'ın, 3-12 yaş arası çocukların izleyebileceği ve ebeveynleriyle birlikte üzerine konuşabilecekleri filmleri listelediği kitabı, uzun zamandır tartışılan bir ihtiyacı karşılamaya yönelik bir üretim olma özelliği taşıyor.

Sadece bir sanat dalını sevdirmekle kalmayıp, bir sosyalleşme amacı da taşıyan kitabın içeriği, Göral'ın çocuğuyla kurduğu iletişimden yola çıkarak oluşuyor. Kendinde fark ettiğini, "başkalarıyla" paylaşan Göral, kitapla aynı isimde -Çocukla Sinema- bir platformun da yürütücülüğünü yapıyor. Göral'la, kitabın çıkış sürecini, içeriğini ve çalışma biçimini konuştuk.

Soner Sert

Genelde sinema yazını yetişkinlerin üzerinden ilerleyip, onlara hitap eder. “Çocukla Sinema” sinemanın alıcısını değiştiriyor. Kitabın yola çıkış sürecini anlatır mısınız?

Biz film eleştirmenleri yazılarımızı sinemaya meraklı, belli bir film kültürüne, gustosuna sahip olduklarını düşündüğümüz yetişkinlerin okuyabileceği şekilde kurgularız genellikle. Neredeyse 25 yıldır çok farklı gazete, dergi ve mecralarda film eleştirisi yazdım. Her birinin kitlesini tanıyıp dilimi ve yazıdaki üslubu hep buna göre ayarladım. Filmlerle ya da sinema sanatıyla ilgili fikirlerim değişmez ama ifade ediş şekillerim yazdığım yere göre farklılık gösterebilir.

‘ÇOK FAZLA GÖRÜNTÜ VE İÇERİK KİRLİLİĞİ VAR’

Baba olduğumda da yani bundan 13 yıl önce izlediğim filmlere karşı bende var olanların yanına bir perspektif daha eklendi. Bir baba olarak da hayatta en sevdiğim eylemlerden biri olan film izleme eylemini de çocuğumla birlikte gerçekleştirdiğim zamanki hissiyatı da işimin içine katmak ve bunu değerlendirmek istedim. Diğer yandan kendi çocukluğumda da izlediğim filmlerin iç dünyamı ne kadar şekillendirdiğini gayet iyi biliyorum. Bu zamanın çocukları benden hem daha şanslı hem de şanssız diğer yandan. Şanslılar çünkü istedikleri filme çok daha kolay ulaşabiliyorlar, aileler bu konularda çok daha ilgililer vs. Ama diğer yandan da çok fazla görüntü ve içerik kirliliği / kalabalığı da var. Sinema deyince akıllarına sadece süper kahraman filmleri gelmemeli. Bu yüzden hem kendi kariyerim, birikimim ve yazarlığım; hem de oğlumla yaşadığım film izleme deneyimlerim üzerinden bu konuda belli oranda yardıma ihtiyaç duyan ebeveynlere kılavuzluk yapmak istedim. Çünkü etrafımdaki ebeveynlerden edindiğim tecrübeler de bu konunun ülkemizde yeterince irdelenmediğini gösteriyordu bana...

Sanatın diğer dalları için bu tipte bir çalışma yok. Çocuklarla gezilecek müzeleri ya da çocuklarla gidilecek konserleri bir kitap için listeleyen bir sanat eleştirmeni yok. Bu olgu üzerinden bakarsak sinemanın sanatın diğer dalları arasındaki farkı, özelliklerle çocuklar nezdinde, nasıl açıklıyorsunuz?

Bütün sanat dalları için yapılabilir aslında. Resim sanatıyla ilgili birkaç yayın gördüm mesela. Ama yetersiz elbette... Bazı duyarlı ebeveynler bu açığı kendi açtıkları bloglarla ve sosyal medya aracılığıyla kapatmaya çalışıyorlar. Ancak bir eleştirmenin böyle bir çalışmaya yoğunlaştığına ben de pek şahit olmadım.

‘Sinema deyince akıllarına sadece süper kahraman filmleri gelmemeli. Bu yüzden hem kendi kariyerim, birikimim ve yazarlığım; hem de oğlumla yaşadığım film izleme deneyimlerim üzerinden bu konuda belli oranda yardıma ihtiyaç duyan ebeveynlere kılavuzluk yapmak istedim. Çünkü etrafımdaki ebeveynlerden edindiğim tecrübeler de bu konunun ülkemizde yeterince irdelenmediğini gösteriyordu bana...’

'Bence etkileşimli film izlemek, hikâye yazmak da müfredatlara girmeli. Çocukla Sinema'nın instagram adresinde önerdiğim pek çok kısa ve uzun film öğretmenlerin kendi tasarrufları ve ilgileri sayesinde bazı sınıflarda gösteriliyor ve kullanılıyorlar. Bunları benimle paylaştıkları zaman çok umutla doluyorum. Buna önem ve değer veren insanlar var aramızda.'

Elbette sinema diğer sanat dallarına göre çocukların hayatına çok daha rahat ve kolayca sızan bir sanat dalı. Zaten bu yüzden onların gelişiminde negatif bir etki bırakma gücü ve potansiyeli de diğer dallara göre daha yüksek. İşte burada 'seçici olmanın önemi' devreye giriyor. Ebeveynlere bu konuda yardımcı olmak istedim. Şimdiki çocuklar Youtube eşliğinde büyüyorlar. Ya da televizyonlarda onların da henüz yatakta olmadıkları saatlerde yayınlanmaya başlayan yerli dizilerle... Ya da bazen ebeveynlerin 'ailece sinema keyfi' başlığı altında beraber gittikleri ve çocuk seyirciler üzerindeki etkileri için hiç endişe duyulmadan yapılmış yerli komedi filmleriyle... Ben bunlara şahit oldukça çocuğa fayda sağlayacak, hayattaki bazı elzem kavramları daha iyi algılayabileceği hem de keyifle izleyebileceği uzun – kısa filmlere, belgesellere ve dizilere dikkat çekmek istedim.

'ETKİLEŞİMLİ FİLM İZLEMENİN MÜFREDATLARA GİRMELİ'

Kitabınızda sinemanın eğitici rolünün ve bir öğrenim metodu olması gerektiğinin önemine değindiğinizi düşünüyorum. Sahi, bu denli kapsamlı ve dönüştürücü bir sanat dalı, neden ilköğretim müfredatlarına girmez? Bu kitabın yazarı olarak, nasıl yorumluyorsunuz bu meseleyi?

Benim de her zaman çok şaşırdığım bir durum bu. Laf olsun diye yapılan müzik ve resim dersleriyle büyüdü benim kuşağım. Artık bambaşka bir çağdayız çocukların algıları bizimkilerden çok daha açık ve hızlı. Doğru filmleri çok güzel algılayıp yorumlayabilirler. Özel okullar film gösterimleri yapıyorlar ama film üzerine konuşmuyorlar çocukları ya da filmi önemli bir meseleyi irdelemek için kullanmıyorlar. Sanki sadece eğlencesine izleniyor o filmler.

Bence etkileşimli film izlemek, hikâye yazmak da müfredatlara girmeli. Çocukla Sinema'nın instagram adresinde önerdiğim pek çok kısa ve uzun film öğretmenlerin kendi tasarrufları ve ilgileri sayesinde bazı sınıflarda gösteriliyor ve kullanılıyorlar. Bunları benimle paylaştıkları zaman çok umutla doluyorum. Buna önem ve değer veren insanlar var aramızda.

'BİR FİLM SADECE BİR FİLM DEMEK DEĞİLDİR'

Listelediğiniz filmlere geçmeden önce, izlenen filmler üzerine çocuk ve ebeveyn konuşmasının da önemi değiniyorsunuz. Sanıyorum ki asıl sorun biraz da bu... Sinema annenin ve/ya babanın çocukla konuşabilecek ortak bir konusu da oluyor, değil mi?

Ebeveynler evde ya da sinemada, çocuğu filmle buluşturunca bunun yeterli olduğunu düşünüyorlar bazen. Beraber sinemaya gidiliyor, beraber gülünüp eğleniliyor, sonra çıkışta da ya eve ya da yemeğe gidiliyor. Çocuğun filmle kurduğu ilişkiyi filmin süresinin dışına da çıkarmak gerek oysa. Bunun için yetişkinlerin 'bir film sadece bir film demek değildir' fikrini kabul etmeleri gerekiyor. Aslında çoğu da bunun farkında ama belki konuşmaya üşeniyorlar, belki vakitleri yok. Ben bu konuda yazdığım her film değerlendirmesinde onlara yardımcı olacak ipuçları veriyorum. Hem kitapta, hem sosyal medya paylaşımlarında hem de yakında açılacak olan cocuklasinema.com internet sitesinde... Doğru yaşlarda doğru filmlerle iletişime geçen çocukla o filmin mesajını, temasını ya da meselesini konuştuğunuzda karşılıklı bir beslenme yaşanıyor. Ebeveynler de kendisini iyi hissediyor hatta çocuğunun iç dünyasına dair yeni şeyler öğrenebiliyorlar.

'FİMLERİN ÇOCUKLARA BİR ŞEY KATABİLECEK POPÜLER SANAT ÜRÜNLERİ OLMASINA GAYRET ETTİM'

Bir bölümde, "Amacımız, onlara sanat aşlamak değil öncelikle, bazı önemli meseleleri iyi filmler üzerinden anlatabilmek..." diyorsunuz. Listelediğiniz filmlerde, hangi önemli meseleleri önceliğinize aldınız? Bu filmlerde ne tür ortaklıklar var?

Çocukların talep ettiği içeriklerle ilgili yapılan araştırmalar onların izledikleri film ya da dizilerden ne belediklerini çok güzel özetliyor: 1. Eğlenceli olacak 2. Zeki olacak, ona geri zekâlı muamelesi yapmayacak 3. Ona çok bariz ve didaktik bir şekilde öğüt verici olmayacak. Seçtiğim filmlerin bu özelliklere sahip olup, çocuklara bir şeyler de katabilecek popüler sanat ürünleri olmasına gayret ettim.

Filmlerin temalarına bakınca da bugün toplumda nelerin eksik olduğunu görüyorsak onların öneminin işlendiği filmleri daha çok seçmeye özen gösterdim. Kendinden farklı olana karşı ayrımcılık yapmamak sanırım bu yüzden bir şekilde baskın tema olmuş olabilir bu listede. Çevrecilik bilinci, arkadaşlığın değeri, yardımlaşma ve özgüvenli, cesur bireyler olmak gibi temalarda da çok film var.

'Filmlerin temalarına bakınca da bugün toplumda nelerin eksik olduğunu görüyorsak onların öneminin işlendiği filmleri daha çok seçmeye özen gösterdim. Kendinden farklı olana karşı ayrımcılık yapmamak sanırım bu yüzden bir şekilde baskın tema olmuş olabilir bu listede. Çevrecilik bilinci, arkadaşlığın değeri, yardımlaşma ve özgüvenli, cesur bireyler olmak gibi temalarda da çok film var.'

'BİR FİLMDE NEYİN NE KADAR YER ALDIĞI BİLİNİRSE RAHAT EDERLER'

Hazırladığınız listedeki filmlerin hemen altına ufak bir ikaz tablosu yerleştirip, filmlerde yetişkinlerin dünyalarına ait olan obje ve olguların da altını çiziyorsunuz. Bu uyarı listesini neye göre hazırladınız?

Ebeveynler kendi aralarında filmlerle ilgili konuştuklarında hangi sahnelerde çocukların etkilendiğini birbirlerine söylüyorlar. Bunlar hep benim ilgimi çeken detaylardı. Anne babaların nelere reaksiyon gösterdiklerini iyi biliyorum. Özellikle bizde flörtöz ya da aşk sahnelerinden çok çekiniyorlar. Şiddet ve argo kullanımını gibi detayları da hassas çocukları düşünerek belirtmekte fayda var. Eğer ebeveynler bir filmde neyin ne kadar yer aldığını bilirlerse daha rahat ederler diye düşündüm. Ayrıca yabancı pek çok internet sitesinde benzer uygulamalar da gördüm. Ama ben tabii ki içinde yaşadığım toplumu, aile yapısını ve çekincelerini bildiğim için buna göre uyarladım bu ikaz tablolarını.

'AİLELER İÇİN FİLM SEÇİMİ ZOR BİR SÜREÇ'

"Çocuklu Sinema" isimli bir de platformunuz bulunuyor. Sosyal medyada çok aktif görünüyor. Çocuklu aileler tarafından sıkça takip ediliyor, diye biliyorum. Bu oluşumun geri dönüşleri nasıl?

Muhteşem geri dönüşler var. Üzerimizden büyük bir yük aldınız diyenler var mesela. Çünkü film seçimi zor bir süreç aileler için. Normalde bütün ebeveynler çocuktan önce izleyip karar vermesi gerekiyor. Sonra oturup çocuğuyla beraber bir daha izlemesi gerekiyor mesela. Şu zamanda kimsenin bu kadar bol zamanı yok. Ama şimdi işi zaten film izlemek ve değerlendirmek olan biri onların penceresinden, aynı duyarlılıkla filmlere bakıyor. Dolayısıyla bu onlar için çok önemli bir kaynak oluşturuyor. Bazı ebeveynler yazılarda işaret ettiğim konuşulması gereken konular konusunda da çok rahatladıklarını ifade ediyorlar. Sayemizde film izleme alışkanlıklarına yeni keyifler kattığımızı belirtiyorlar. Bir de dünyanın pek çok ülkesinden çok farklı filmlerle tanışmalarına vesile oluyoruz. Negatif geri dönüşüm oranı yüzde 0,01 diyebilirim. Ki genellikle insanlar pozitif geri dönüş yapmaya çok da hevesli olmazlar diğerine göre. Ama biz her gün teşekkür mesajları alıyoruz. Bu yüzden giderek başlattığım bu girişimle ilgili daha da motive oluyorum.

'ERGENLE SİNEMA DA SONBAHARA YETİŞECEK'

Günleriniz nasıl geçiyor? Hazırladığınız yeni bir çalışma var mı?

Çocukla Sinema kitabını 3-12 yaş arasındaki çocukları düşünerek hazırlamıştım. Şimdi sırada çok daha elzem bir kitap var belki de çoğu aile ve bu toplum için: "Ergenle Sinema". Taslağı bitti sayılır. 12-18 yaş aralığında mutlaka izlenmesi gereken filmler olacak onda da. Sonbahara yetiştireceğim.

Bazı çocuk filmi projelerinde danışmanlık yapıyorum. Kendi senaryolarım, senaryo derslerim ve tabii yoğun bir şekilde içerik ürettiğim cocuklasinema.com sitesi çalışmaları var. Çeşitli kurum ve okullarda ailelerle buluşmaya devam ediyorum. Çocuklarla beraber film izleyip onları birlikte yorumlamaya da başladık. Bu etkinliklerin sayısını arttırarak sürdürmek istiyorum.

Çocukla Sinema-Çocuklarınız için Film Seçme Rehberi, Burak Göral, 340 syf., Doğan Kitap, 2019.

İsmail Güzelsoy: Gezi bu ülke tarihinin en onurlu halk hareketidir

İsmail Güzelsoy'un son romanı "Öksüz Ağaçların Çobanı" Gezi Parkı olaylarından esintiler taşıyan bir aşk, mücadele ve arayış hikâyesi. Güzelsoy'un bir masalın gölgesinde anlattığı ve masalsi öğelerle beslediği romanı; karanlıkların gri gaz bulutlarına bulaştığı, Türkiye'nin yakın geçmişinden izlerin sürüldüğü, ağaçların yürüdüğü ve sevenlerin kavuştuğu, zamanlar ve boyutlar arası bir masal.

İsmail Güzelsoy'un son romanı "Öksüz Ağaçların Çobanı" Doğan Kitap'tan çıktı. Anlatılarını fantastik öğelerle süslemesine alışık olduğumuz Güzelsoy, bu romanında da hayal dünyamızı zenginleştirecek kapıları araladığı bir atmosfer kuruyor. Tüm akışı gözünden takip ettiğimiz kahramanımızın büyük aşkı Meryem'i tanınmasıyla başlayan kitap, Mırmır'ın bir türlü sona eremeyen yürüyen ağaç masalının, bir sevgiliyi arayışın ve bir özgürlük mücadelesinin peşinde sürüyor.

Güzelsoy'un Gezi Parkı olaylarından esintiler taşıyan ve gelecekte geçen bir alternatifleriyle zenginleştirdiği bu anlatıda kadınların varlıkları ve güçleri de kutsanıyor; Türkiye'nin bitmek bilmeyen demokrasi ve bağımsızlık arayışının tarihine de müstehzi bir tebessüm salınıyor. İsmail Güzelsoy, bir masalın gölgesinde kurguladığı bu anlatıda elbette ki aşka da

Nida Dinçtürk

'Öksüz Ağaçların Çobanı doğrudan Gezi Parkı ile ilgili değil aslında. Romanın bir yerinde İstanbul'un bir isyanlar kenti oluşunu dile getirir ana karakter. Bu önemli bir andır. Zaten teknik olarak da, Gezi olaylarından on yıl sonra gerçekleşiyor oradaki isyan. Bunu, Gezi'yi anmaktan kaçınmak olarak düşünmeyin. Gezi benim için bu ülke tarihinin en onurlu halk hareketidir. Ancak Gezi, bir reddiyeler tarihinin içinde okunmalı, anlaşılmalı. Bu yüzden, Gezi'yi zengin bir geleneğin bir parçası olarak görmeyi tercih ediyorum.'

yer veriyor. Kahramanımızın Meryem'e beslediği aşk, her yerde, hep onu arayışı ve yeniden karşılaşma ümidinden asla vazgeçmeyişi kadar doğayla kucaklaşan insan tasviri ve doğanın kudretini kabullenışıyle "Öksüz Ağaçların Çobanı", bir tutku romanı.

'TÜRKİYE'NİN YAKIN GEÇMİŞİNDEN İZLER'

Yazarın kendi illüstrasyonlarıyla derinleşen "Öksüz Ağaçların Çobanı" karanlıkların gri gaz bulutlarına bulaştığı, yer altında Türkiye'nin yakın geçmişinden izlerin sürüldüğü, Taksim'in ortasında bir seddin belirlediği, ağaçların yürüdüğü ve sevenlerin kavuştuğu, zamanlar ve boyutlar arası bir masal.

'GEZİ HAKSIZLIĞIN İFADESİYDİ'

Öksüz Ağaçların Çobanı, Gezi Parkı olayları ile doğrudan bağlantılı bir öykü sunuyor bize. Gezi, ülkede bir şehir hariç tüm şehirlerde bir hareketlenme başlattı ve bugün aslında tıpkı bir deprem gibi herkesi bir şekilde etkilemiş bir gelişme olarak kişisel tarihlerimizde yer etti. Sizin Gezi hikâyeniz nasıldı?

Öksüz Ağaçların Çobanı doğrudan Gezi Parkı ile ilgili değil aslında. Romanın bir yerinde İstanbul'un bir isyanlar kenti oluşunu dile getirir ana karakter. Bu önemli bir andır. Zaten teknik olarak da, Gezi olaylarından on yıl sonra gerçekleşiyor oradaki isyan. Bunu, Gezi'yi anmaktan kaçınmak olarak düşünmeyin. Gezi benim için bu ülke tarihinin en onurlu halk hareketidir. Ancak Gezi, bir reddiyeler tarihinin içinde okunmalı, anlaşılmalı. Bu yüzden, Gezi'yi zengin bir geleneğin bir parçası olarak görmeyi tercih ediyorum. Bu gelenek, zengin bir coğrafya üzerinde yaşayıp, onun nimetlerinden mahrum kalma halini tanımlar. Dünya üzerinde İstanbul kadar cömert kaç kent var? Peki en son İstanbul'da ne zaman denize girebildiniz? Mezgıt kaçtan gidiyor şu aralar? Marulun demedi kaçta? Bunlar gerçekten sinir bozucu durumlar. Böylesi zenginliğin ortasında bina dışında hiçbir şey yok, kalmadı. Gezi olmasa ne olacaktı ki? Biz buna isyan etmeyecek miydik yani? Gezi tek başına, üç beş doğa tutkununun eseri değil. Bu haksızlığın ifadesiydi. Diğer pek çok isyanlar gibi. Hakkaniyetli, adil bir dünya kurulunca ya kadar da bu kent huzur bulmayacak. Anadolu'yu dile bile getirmiyorum, onun üzerine konuşursak hiç susmayacağımdan korkarım.

'GEZİ'NİN SONUCU ON YILLARA YAYILACAKTIR'

Orada yaşadığımız beraberlik duygusunu sürdürebildiğimizi, Gezi'nin hepimizde köklü bir etki yaratabildiğini düşünüyor musunuz?

Gezi tarzı hareketlerin etkisini birkaç yılda göremezsiniz. Bakın 68 öğrenci hareketi hepi topu üç gün sürmüştü, hâlâ etkileri görülebiliyor. Gezi'de Avrupa'nın en büyük meydanlarından biri, belki de en büyük meydanı 45 gün işgal edildi. On milyonu aşkın insan aktif olarak yer aldı. Bugün Gezi'ye yönelik itibarsızlaştırmalar, kara çalmalar gülünç geliyor bana. Bekleyin bakalım. Gelecekte tarih kitaplarında nasıl yer alacak, görün. On milyon insan bir lider çıkarmadı, bir örgüt çıkarmadı. Bir araya geldi, amacını gerçekleştirip efendice evine barkına gitti. Bunun sonuçları on yıllara yayılacaktır.

'GEZİ, KADININ KORKU EŞİĞİNİ ATLAYIŞ DESTANIDIR'

İlk kez slogan atarken kadın sesinin erkek sesinin önüne geçtiğini söylüyorsunuz. Gezi'nin kadınlar açısından kıymeti nedir?

Bunu uzun sayılabilecek bir makale olarak da yazmıştım o aralar. Gezi özünde bir kadın hareketiydi. Türkiye'de kadınlar daha yeni sosyal hayatta yer edinmeye başladı. Ucundan ucundan, denebilecek kadar. Beyaz yakalı kadın kimliğini hazmetmede çok zorlanıyor Türkiye. Bunun filanca partiyle, falanca ideolojiyle alakası yok bence. Hepimize ayar veren bir durum yaşanıyor ve biz buna direniyoruz. Muhafazakarlaşmayı ivmelendiren nedenlerden biri de bu korku. Hiçbir şey özgürleşmiş kadın kadar korkutmuyor bazı çevreleri. İşin güzel yanı, kadınlar da bunun çok iyi farkında. Ya özgürleşecekler ya da şuracıkta, Ortadoğu'nun karanlığında boğulup gidecekler. Gezi bu anlamda kadının korku eşiğini atlayış destanıdır. Hatta yazdığım makalede, "İsyanı yapan üç kadın"dan söz etmiştim. İlki, 'Kırmızılı Kadın'dı. Saldırıyı en az hasarla atlatmaya çalışan pasif bir direniş. İkinci aşamayı 'Siyahlı Kadın' oluşturuyordu. Toma'nın önünde kollarını açmış, "Senden korkmuyorum!" diyen bir direnişçi ruh. Üçüncü aşama, çocukların öldüğü dönemi anlatan, 'Sapanlı Teyze' fotoğrafıydı. Bence Gezi'nin kadınları bu üç figürle özetlenebilir.

' Gezi özünde bir kadın hareketiydi. Türkiye'de kadınlar daha yeni sosyal hayatta yer edinmeye başladı. Ucundan ucundan, denebilecek kadar. Beyaz yakalı kadın kimliğini hazmetmede çok zorlanıyor Türkiye. Bunun filanca partiyle, falanca ideolojiyle alakası yok bence. Hepimize ayar veren bir durum yaşanıyor ve biz buna direniyoruz. Muhafazakarlaşmayı ivmelendiren nedenlerden biri de bu korku. Hiçbir şey özgürleşmiş kadın kadar korkutmuyor bazı çevreleri.'

İsmail Güzelsoy

Meryem'in onca yıl sonra tam da Gezi zamanı ortaya çıkması, bir gençlik ateşi olarak alevlenen özgürlük tutkusunu anımsamak gibi bir özdeşim mi ifade ediyor?

Elbette. Meryem önceki dönemde özgürlüğüne tutkulu bir ruhtu. Kaybolup yeniden ortaya çıkışıyla bu durgun, statik yanı daha etkili, aktivist bir hale dönüşüyor. Zaten romanın da ilk bölümü Meryem'in ruh haline uygun bir biçimde, "munis" bir anlatımla akar. Buğulu bir hikâye olarak başlar ancak yeniden ortaya çıktığı zaman, o isyanın ateşiyle romanın dili de değişir.

'BİR KEZ BAŞKALDIRMAYI DENEMİŞ BİR İNSANA BOYUN EĞDİREMEZSİNİZ'

Burada alternatif de bir Gezi öyküsü anlatıyorsunuz ve çok daha fazla kişinin hayatını kaybettiği bir tablo çiziyorsunuz. Buna rağmen başarıya ulaşan bir girişim olmuyor. Siz, Gezi Parkı olaylarının sonuçsuz kaldığını düşünüyor musunuz? Gerçek yaşamdaki alternatif akıbeti ne olabilirdi sizce?

Bence Türkiye tarihinde en başarılı halk hareketlerinden biri Gezi'dir. Burada alternatif bir Gezi'nin ölümcül olacağını söylediğimi düşünmüyorum. Aksine, iktidarın daha öfkeli, saldırgan ve tahammülsüz olabileceği konusunda bir şey mırıldanıyorum kendi kendime. Gezi'nin başarılı olduğunu anlayabileceğimiz kadar süre geçmedi henüz. Bir kez başkaldırmayı denemiş bir insana boyun eğdiremezsiniz. Elli yıl sonra haysiyetine dil uzatılır ve bakarsınız insanlar aynı meydanda yeniden ayağa kalkar. Öğrenilmiş çaresizlik gibi, öğrenilmiş bir de çare vardır.

Öksüz Ağaçların Çobanı fantastik öğelerle de bezeli. Mırmırı'nin hep yarım kalan masalı, bir şekilde karakterimizle bağlantıları doğan karakterler okurun gerçeklik algısıyla oynayan unsurlar. Bu öğelerle Gezi gibi toplumsal bir gerçeği neden ve nasıl bir araya getirdiniz?

Romanlarımda gerçekliğin yalın unsurlarıyla büyüğü ve buğulu sahneleri, hikâyeleri bir araya getirmeyi seviyorum. Çünkü insan dediğiniz varlığın özü tam da budur. İnsanlık tarihi Dianisos ile Apollon arasındaki gerilimden beslenir. Lirik bir esriklikle bilgelik arasındaki çatışma çok değerlidir. İsterseniz müzik ile matematik, sol lob ile sağ lob deyin buna. Ne dersiniz deyin, iki ayrı ruh halinin oynaşmasının yarattığı tablo çok hoşuma gidiyor. Bir ninni ile ağıt arasında geçen bir hikâyeden ibaretiz. İçinde masalların da, somut kaygıların da olduğu çalkantılı bir yolculuk hayat. Bu durumu biraz uçlara taşımak onu daha görünür kılıyor sanki.

'BU ÜLKENİN DEMOKRASİ VE HUKUK MÜCADELESİ, BİLDİĞİM EN HÜZÜNLÜ AŞK MASALI'

Karakterimizin Memduh ile dolaştığı yeraltı tünelleri adeta Türkiye yakın tarihinin bir müzesi gibi. Burada çıkarmamız gereken bir karanıklık ve çürümüşlük mesajı varmış gibi hissediyorum, yanılıyor muyum? Türkiye başarısız kalmış devrim ve demokrasi girişimleri mezarlığı mı sizce?

Evet, haklısınız. Kursağımızda nice hevesler öldü. Tünellerde görülen nesnelere bizim bilincimize ve belleğimize gömdüğümüz karanlık yanlarımızın resimleri bir yanıyla da... Bu ülkenin demokrasi ve hukuk mücadelesi, bildiğim en hüzünlü aşk masalıdır.

Son olarak bu romanda siz de bir karaktere dönüşüyorsunuz çünkü Değil Efendi karakteriniz ile derin bir bağınız olduğunu hissediyoruz. Değil Efendi ile nasıl bir bağınız var?

Değil Efendi benim alter egomdur diyebilirim. Özellikle Değil Efendi'nin Renk ve Korku Meselleri isimli romanımda bunu belirgin bir şekilde getirmiştik. Olmayı isteyebileceğim o haylaz meddahı çok seviyorum. Zeki ama zekasını bir iktidar aracı yapmak yerine onu bir oyun malzemesine dönüştürür. Eğlenceli bir oyun kurucusudur onun keskin zekası. Can Direği adını verdiğim bu serinin her romanında kendime de küçük bir rol verdim. Diğer romanlarda da görürseniz şaşırmanın hani.

Öksüz Ağaçların Çobanı, İsmail Güzelsoy, 216 syf., Doğan Kitap, Mart 2019.

ETKİNLİK

OLAFUR ARNALDS

15 Mayıs 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM,
İstanbul**PILLI BEBEK**

18 Mayıs 2019

Saat: 22:00

Kadıköy Sahne,
İstanbul**BİR BANKA
SOYGUNU
KOMEDİSİ**

20 Mayıs 2019

Saat: 21:00

MEB Şura Salonu,
Ankara**NÜKHET DURU
İLE ÖZEL BİR GECE
FEAT. CEYLAN
ERTEM**

24 Mayıs 2019

Saat: 21:00

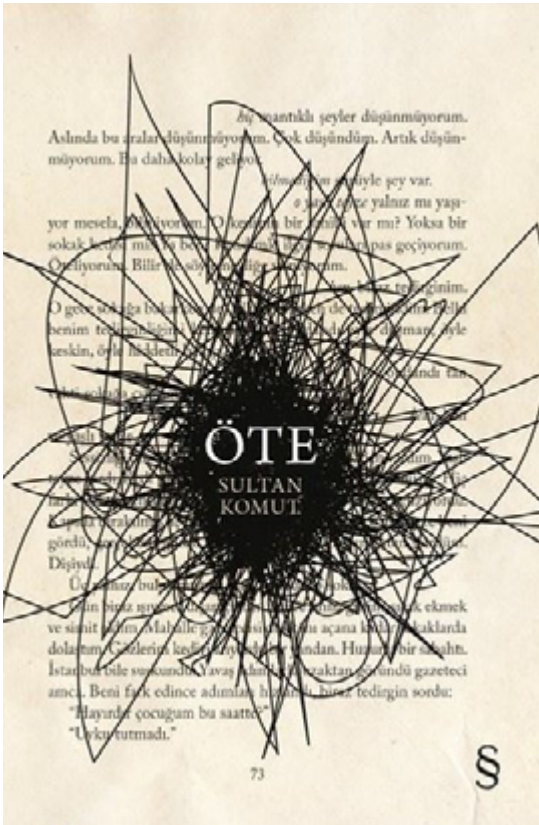
Dada Salon Kabarett,
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kaz Düşü

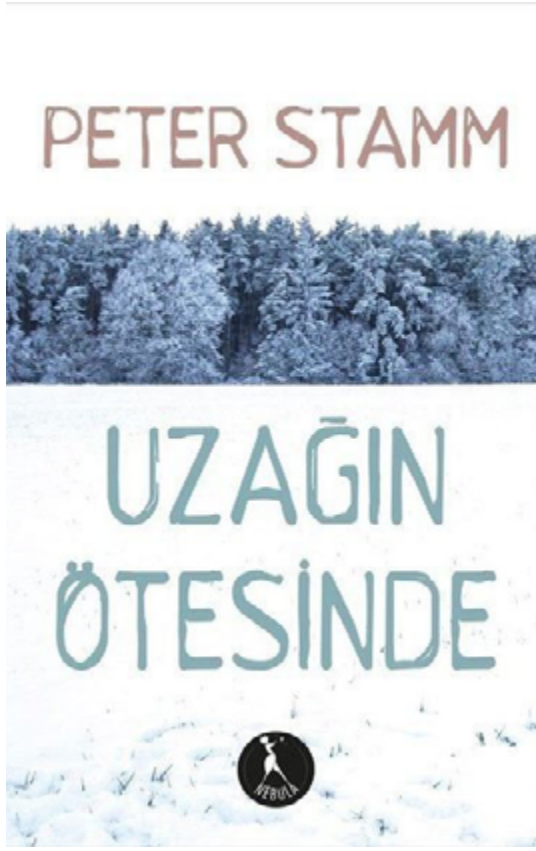
Yazar: **Tuncer Erdem**
Yayınevi: **Yapı Kredi Yayınları**
Sayfa Sayısı : **192**

Öte

Yazar: **Sultan Komut**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **105**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

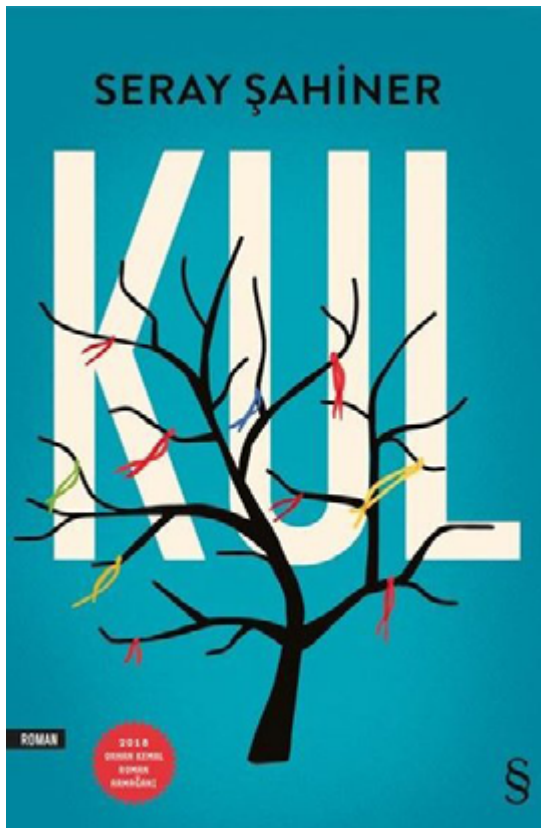
Uzağın Ötesinde

Yazar: **Peter Stamm**

Çevirmen: **Levent Tayla**

Yayınevi: **Nebula Yayınları**

Sayfa Sayısı : **140**

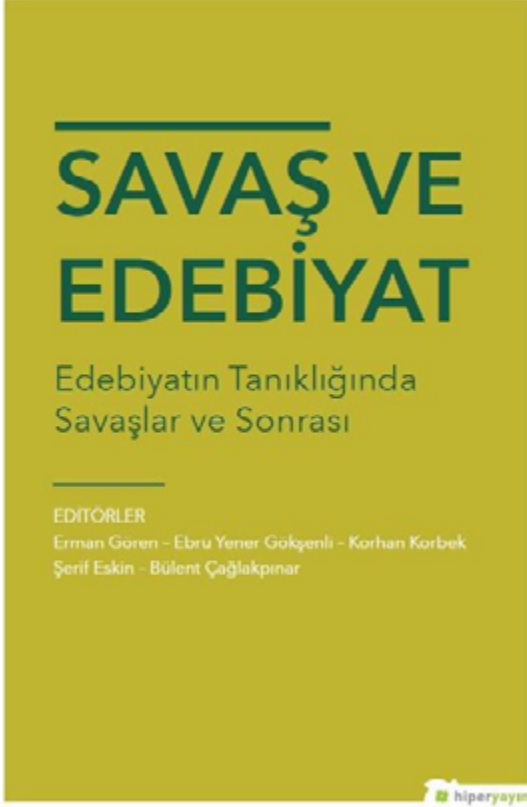
Kul

Yazar: **Seray Şahiner**

Yayınevi: **Everest Yayınları**

Sayfa Sayısı: **154**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

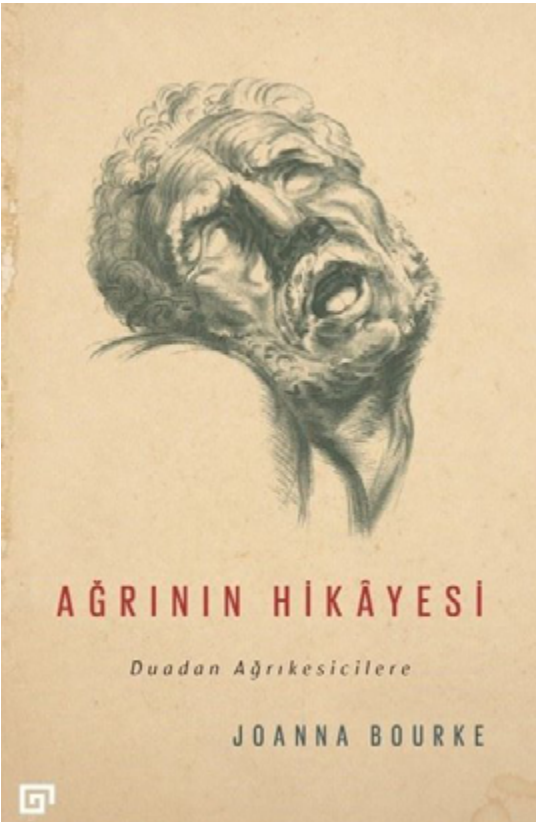

Savaş ve Edebiyat-Edebiyatın Tanıklığında Savaşlar ve Sonrası

Yazar: **Kolektif**

Yayınevi: **Hiperlink Yayınları**

Sayfa Sayısı : **266**

Ağrının Hikayesi-Duadan Ağrıkesicilere

Yazar: **Joanna Bourke**

Çevirmen: **Ebru Kılıç**

Yayınevi: **Koç Üniversitesi Yayınları**

Sayfa Sayısı: **375**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

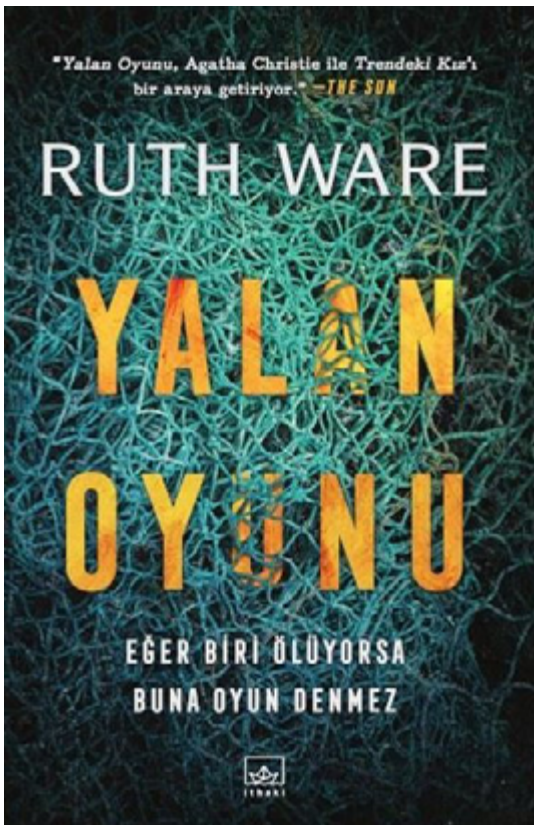
Fransız Devriminde Kadınlar

Yazar: Galina Serebryakova

Çevirmen: Ahmet Acan

Yayınevi: Kor Kitap

Sayfa Sayısı : 168

Yalan Oyunu

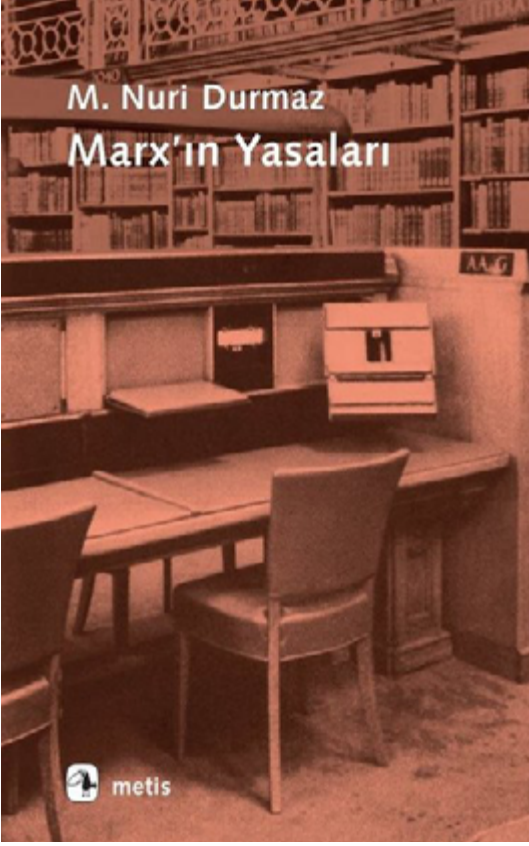
Yazar: Ruth Ware

Çevirmen: Aslıhan Kuzucan

Yayınevi: İthaki Yayınları

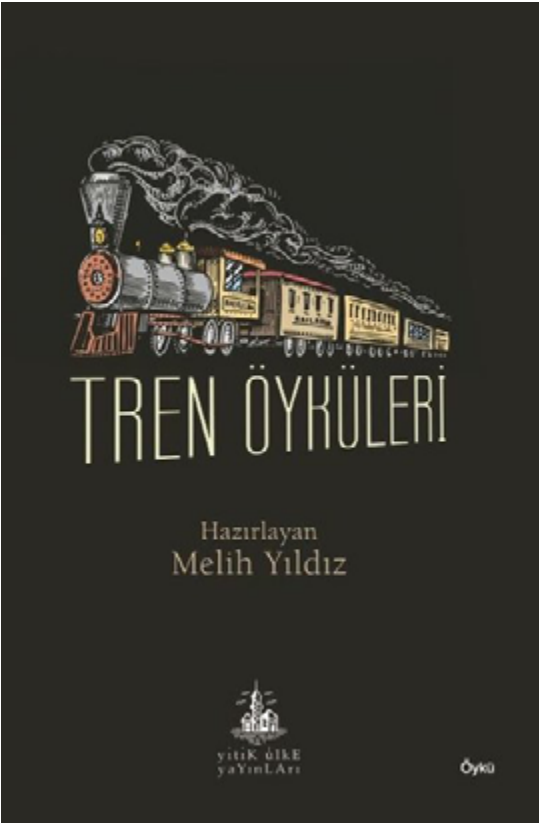
Sayfa Sayısı: 424

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Marx'ın Yasaları

Yazar: M. Nuri Durmaz
Yayınevi: Metis Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 344

Tren Öyküleri

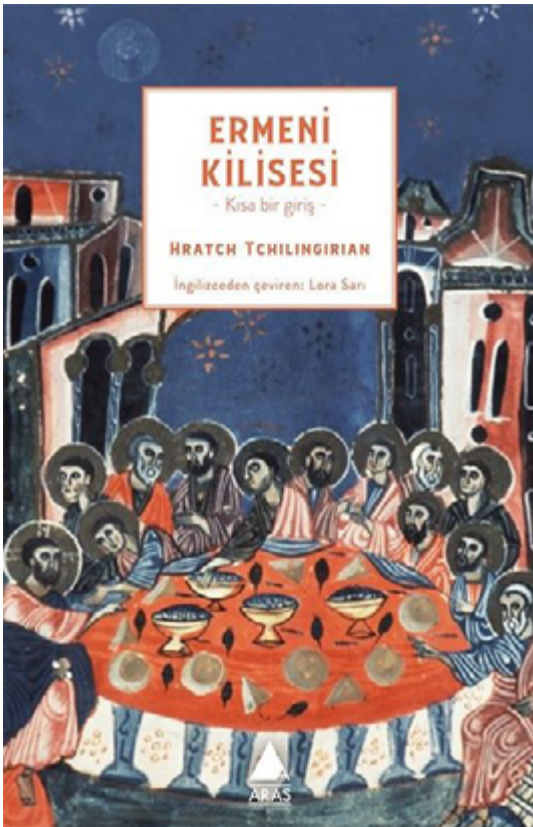
Hazırlayan: Melih Yıldız
Yayınevi: Yitik Ülke Yayınları
Sayfa Sayısı: 166

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Hatsin Yerkı-Ekmeğin Şarkısı

Yazar: **Taniel Varujan**
Yayınevi: **Aras Yayıncılık**
Sayfa Sayısı : **112**

Ermeni Kilisesi

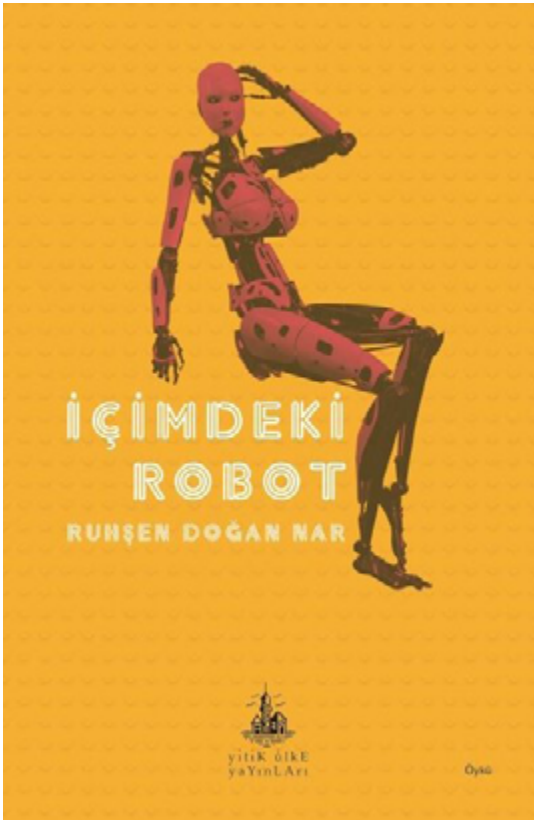
Yazar: **Hratch Tchilingirian**
Çevirmen: **Lora Sarı**
Yayınevi: **Aras Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **104**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Şeveke İstismar

Yazar: **Ömer Faruk Baran**
Yayınevi: **Avesta Yayınları**
Sayfa Sayısı : **40**

İçimdeki Robot

Yazar: **Ruşen Doğan Nar**
Yayınevi: **Yitik Ülke Yayınları**
Sayfa Sayısı: **88**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

emirhan
oğuz*myndos geçişi*

Myndos Geçişi

Yazar: **Emirhan Oğuz**

Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**

Sayfa Sayısı : **224**

MÜSAİT
BİR YERDE
İNECEK VAR

Turgut Yasalar

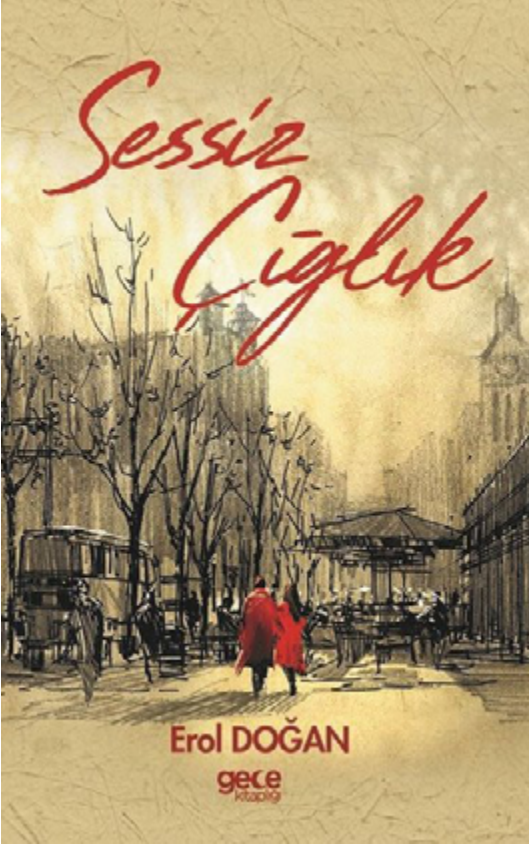
Müsait Bir Yerde İnecek Var

Yazar: **Turgut Yasalar**

Yayınevi: **Karakargai Yayınları**

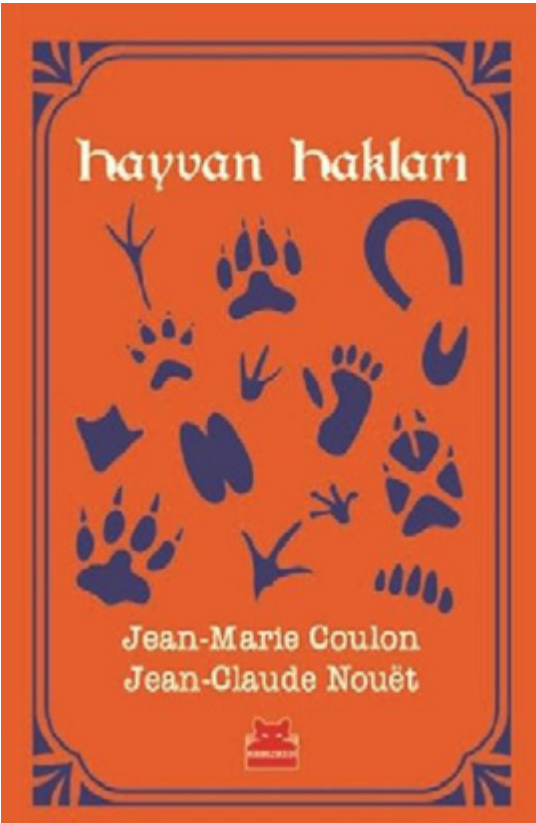
Sayfa Sayısı: **96**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sessiz Çılgılık

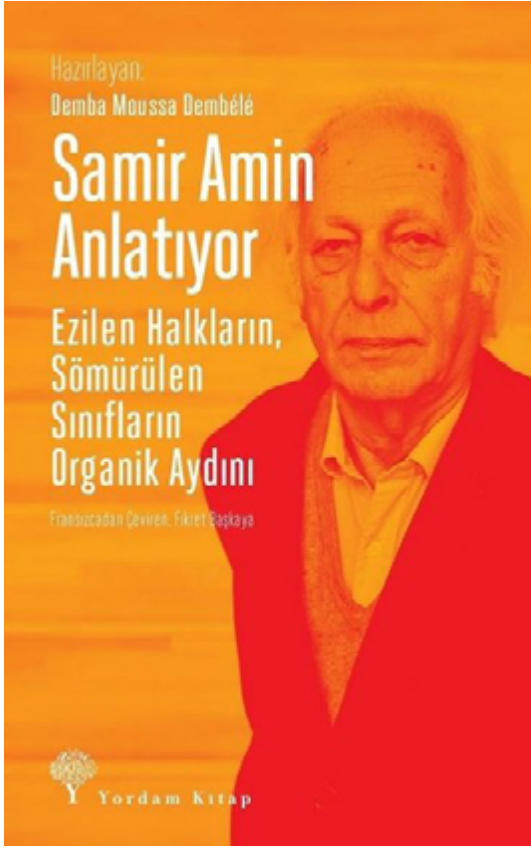
Yazar: Erol Doğan
Yayınevi: Gece Kitaplığı
Sayfa Sayısı : 169

Osmanlı Kaleleri 1300-1810

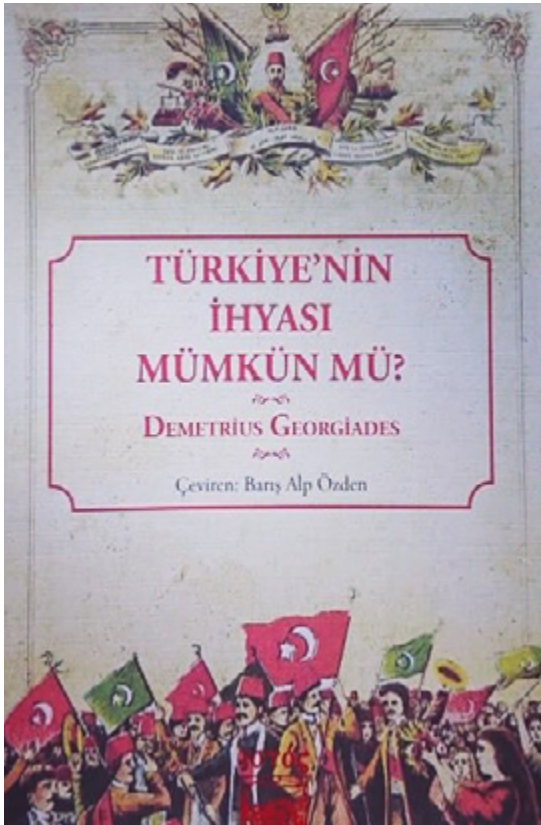
Yazar: Jean Claude Nouet
Çevirmen: S. İpek Ortaer Montanari
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınları
Sayfa Sayısı: 184

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Samir Amin Anlatıyor

Hazırlayan: **Demba Moussa Dembélé**
 Çevirmen: **Fikret Başkaya**
 Yayınevi: **Yordam Kitap**
 Sayfa Sayısı : **920**

Türkiye'nin İhyası Mümkün Mü?

Yazar: **Demetrius Georgiades**
 Çevirmen: **Barış Alp Özden**
 Yayınevi: **İstos Yayınları**
 Sayfa Sayısı: **152**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kadınlar Irk ve Sınıf

Yazar: **Angela Y. Davis**
Çevirmen: **Selda Arat**
Yayınevi: **Heretik Kitap**
Sayfa Sayısı : **286**

Kan Akacak ve Bitecek

Yazar: **Tuna Yukay**
Yayınevi: **Dedalus Kitap**
Sayfa Sayısı: **96**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kırılğan KıtAP-Güncel Sanat Üzerine Yazılar

Yazar: Süreyya Evren
Yayınevi: Heterotopya Yayınları
Sayfa Sayısı : 144

Geber Anne

Yazar: Sezgin Kaymaz
Yayınevi: Kırmızı Kedi
Sayfa Sayısı: 616

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

2. Bir İdam Mahkumunun Son Günü

Victor Hugo , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

3. 1984

George Orwell, Can Yayınları

4. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

5. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

6. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

7. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki Yayınları

8. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

9. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

10. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

10. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

12. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

13. Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

14. Cesur Yeni Dünya

Aldous Huxley, İthaki Yayınları

15. Kırmızı Pazartesi

Gabriel Garcia Marquez, Can Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR**EDEBİYAT DIŐI****1. Metastaz**

Barış Pehlivan-Barış Terkođlu, Kırmızı Kedi

2. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

3. Kral Şakir / Dostum Bu Çok Havalı!

Varol Yaşarođlu, Eksik Para Çocuk

4. Zafer Sızlanarak Kazanılmaz

Haluk Tatar, Destek Kitap

5. Gerçek Tıp Yitik Şifanın İzinde

Aidin Salih, Yitik Şifa

6. Hayat Cesurlara Torpil Geçer

Bircan Yıldırım, Destek Yayınları

7. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

8. İyi Hissetmek

David Burns, Psikonet Yayınları

9. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

10. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

11. Seni Anlıyorum Çocuk

Dilek Cesur, Yediveren Yayınları

12. Kalbin Temizse Hikayen Mutlu Biter

Hakan Mengüç, Destek Yayınları

13. Mustafa Kemal

Yılmaz Özdil, Kırmızı Kedi

14. Vazgeçebilmek

Guy Finley, Destek Yayınları

15. Gazi Mustafa Kemal

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

gazete duvaR. 'dan oku

4.

[Feyyaz Kayacan öyküleri: Varlık ve yokluk arasında](#)

28.

[İsmail Güzelsoy: Gezi bu ülke tarihinin en onurlu halk hareketidir](#)

